

Stap 5

2 Toets / Mix: A

- 1) 1. ... ♖c2 dreigt 2. ... ♗xd1 en 2. ... ♘b3+ (dubbele aanval: richten)
- 2) 1. ♗e8+ ♗xe8 2. ♗xe8+ ♖f7 3. ♗h5# (mat in drie)
- 3) 1. ... ♘b3+ 2. axb3 ♘c5 (dubbele aanval: paard)
- 4) 1. ♘e6 fxe6 2. ♗g5+ (dubbele aanval: ruimen)
- 5) 1. ♗xh7+ ♖xh7 2. ♗h4+ ♖g7 3. ♗h8# (koningsaanval: toegang)
- 6) 1. ... ♗xg2+ 2. ♖xg2 ♘f4+ 3. ♖g1 ♘h3# (dubbelschaak: lokken)
- 7) 1. ♗d4 ♗d7 2. ♘f6+ (aftrekaanval: richten)
- 8) 1. ♗dxc4 (1. ♗cxc4? ♗b2+ 2. ♖e1 (2. ♖f1 ♗f8+)) 2. ... ♗xg2) 1. ... ♗b2+ 2. ♗c2 (penning: GGv)
- 9) 1. h4 ♗g3 2. ♖h2 (insluiten: jagen)
- 10) 1. ♗xh6 gxxh6 2. ♗f6 (koningsaanval: toegang)
- 11) 1. ... ♗xe2 (1. ... ♘f4? 2. ♗f3 ♘h3+ 3. ♖f1) 2. ♗xe2 ♘f4 (dubbele aanval: lokken)
- 12) 1. ♗c4+ ♗xc4 2. ♗d7 (uitschakelen verdediging: weglommen + mat / zevende rij)

3 Toets / Mix: B

- 1) 1. ♗xa6 bxa6 2. ♗a5 1. ♗xa6 bxa6 2. ♗a5 (röntgenaanval: uitschakelen verdediging)
- 2) 1. ... ♗c2 2. ♗e2 ♗xa4 (dubbele aanval: loper dankzij penning)
- 3) 1. ♗f8+ ♗xf8 2. ♗xh7+ ♖xh7 3. ♗xf8 (uitschakelen verdediging: weglommen + hout)
- 4) 1. ♗h8+ (1. ♗h3 f5; 1. ♗g3 ♗xe4) 1. ... ♗xh8 2. ♗h3 ♗e5 3. ♗h7# (magneet)
- 5) Tekening
- 6) 1. g6+ (1. ♗f6+ ♗xf6 2. ♗xf6+ ♖e8 3. ♗xe5) 1. ... ♘xg6 2. ♗h7# (uitschakelen verdediging: blokkeren)
- 7) 1. ♘xd6 ♗xd6 2. ♗f4 (röntgenaanval: lokken)
- 8) Tekening
- 9) 1. ♗exd5 ♗xg3 2. ♗d8+ ♗xd8 3. ♗xd8+ ♖h7 4. hxxg3 (aftrekaanval: tussenzet)
- 10) 1. ♘a7 ♘e5 2. ♘axc8+ (dubbele aanval: paard weglommen)
- 11) 1. d5 ♗xd5 (1. ... exd5 2. ♗g3+) 2. ♗f6+ ♖g8 3. ♗xf7+ ♖h8 4. ♗f8# (uitschakelen verdediging: onderbreken)
- 12) 1. ♗e7 (1. ♗xd7? ♘xd7 2. ♗e7 ♘e5) (penning: aanval op een gepend stuk)

4 Mat in twee: A

- 1) 1. ♗f5 (1. ... ♘xc2 2. ♗xc2#) 1. ... ♗xe3 2. ♗d7#
- 2) 1. ♗g4+ ♗e2 2. ♗a4#
- 3) 1. ♗d2+ ♖g4 2. ♗g6#
- 4) 1. b4 ♗a1 2. ♗c1#
- 5) 1. h4 ♗xa2 2. hxxg5#
- 6) 1. f4 bxc4 (1. ... ♗xe4 2. ♗c5#; 1. ... ♗c2 2. ♗ed4#) 2. ♗e5#
- 7) 1. ♗f7+ ♖xf7 2. ♘h6#
- 8) 1. ♗g6+ ♗fxg6 (1. ... ♗hxxg6 2. ♗h4#; 1. ... ♖xg6 2. ♗xg7#) 2. ♗f4#
- 9) 1. ... ♗d3+ 2. cxd3 ♗d4#
- 10) 1. ♗e6 ♘xe6 (1. ... dxe6 2. ♗f7#; 1. ... ♗f8 2. ♘h6#) 2. ♗d3#
- 11) 1. ♗d5+ ♖xd5 (1. ... ♗xd5 2. ♘xd3#; 1. ... ♗xd5 2. ♘e4#) 2. ♗b5#
- 12) 1. ♘c3 c5 (1. ... g1♗ 2. ♗e4#; 1. ... ♘d5 2. ♘e2#) 2. ♘b5#

5 Mat in drie: A

- 1) 1. ♗e5+ ♖h6 2. ♗h5+ gxxh5 3. ♗f6#
- 2) 1. ♗h8+ ♗b8 2. ♗a1+ ♗a6 3. ♗xa6#
- 3) 1. ♗a5+ ♖xa5 2. axb7+ ♖b6 3. b8♗#
- 4) 1. ♗h7+ ♖g4 2. ♗f5+ ♖h5 3. ♗h7#
- 5) 1. ♗d1+ ♖h6 2. ♗h1+ ♗h4 3. ♗xh4#
- 6) 1. ♗a1+ ♖g6 2. ♗g1+ ♖f6 3. ♗g5#
- 7) 1. ♗h8+ ♖g6 2. ♗d1 b1♗ 3. ♗h5#
- 8) 1. ♗e5+ ♗e7 2. ♗d8+ ♖xd8 3. ♗b8#
- 9) 1. ♗a7+ ♗a6 2. ♗xa4+ bxa4 3. ♗c5#
- 10) 1. ♗g7+ ♖f5 2. ♗e5+ ♗xe5 3. ♗g6#

- 11) 1. ♖g8+ ♜xg8 2. f8♭+ ♗h8 3. ♜h7#
- 12) 1. ... ♜xb4+ 2. cxb4 ♖a2 3. ♖c2 ♖a6#

6 Mat in drie: B

- 1) 1. ♜h2+ ♗g6 2. ♙h5+ ♗h7 3. ♙f7#
- 2) 1. f4+ gxf3 2. ♖f4+ ♗h5 3. ♖h4#
- 3) 1. b4+ ♗xb4 2. ♖d4+ ♗a5 3. ♖c3#
- 4) 1. g4+ ♗xh4 2. ♖f6+ g5 3. ♖xh6#
- 5) Tekening
- 6) Tekening
- 7) 1. ♜b8+ ♗xa6 2. ♜b6+ ♜xb6 3. ♗c5#
- 8) 1. ♜a8+ ♗xa8 2. ♗d7 Δ 3. ♜a2#
- 9) 1. ♜g5+ ♗xg5 2. ♗f7+ ♗h5 3. g4#
- 10) 1. ♗g4+ ♜xg4 2. ♜d5+ ♗xd5 3. ♜f5#
- 11) 1. ♜h6 gxf6 2. h3+ ♗h5 3. ♙f7#
- 12) 1. c8♭+ ♗a6 2. ♗b4 ♗d6 3. ♗c5#; 2. ... e5 3. ♗b8#

7 Mat in drie: C

- 1) 1. ♖g8+ ♜xg8 2. ♗xg6+ hxg6 3. ♜h3#
- 2) 1. ♗a6+ ♜xd8 2. ♖b8+ ♜xb8 3. ♗c7#
- 3) 1. ♖xb8+ ♗xb8 2. ♜d8+ ♗b7 3. ♜b8#
- 4) 1. ♜h8+ ♗c7 2. ♜c8+ ♙xc8 3. ♖xc8#
- 5) 1. ♜c8+ ♜xc8 2. ♖h8+ ♗e7 3. ♗xc8#
- 6) 1. ♗xf6+ ♗f8 2. ♗gxh7+ ♜xh7 3. ♖g8#
- 7) 1. ... ♗g1+ 2. ♗h4 ♗f3+ 3. ♗h5 (3. ♗h3 ♗f2#; 3. ♙xf3 ♜h2#) 3. ... ♗f6#
- 8) 1. ♜xg8+ ♗xg8 2. ♖f8+ ♗xf8 3. ♜b8#
- 9) 1. ... ♙g2+ 2. ♗g4 ♜f4+ 3. gxf4 ♙h3#
- 10) 1. ♖a1+ ♗e3 2. ♖e1+ ♗d4 3. ♖c3#
- 11) 1. d3+ ♙xd3 2. ♖f5+ ♗xf5 3. ♙xd3#
- 12) 1. ♜e7+ ♗f8 2. ♜e8+ ♗xe8 3. ♖e7#

8 Vooruitdenken / Mat: A

- 1) 1. ... ♙b4+ 2. ♗f1 ♖d1+ 3. ♗f2 ♙e1+ 4. ♗f1 ♙g3#
- 2) 1. ... ♖xc2+ 2. ♗d4 ♖d3+ 3. ♗c5 b6+ 4. ♗c6 ♖d7#
- 3) 1. ♗h6+ ♗h8 (1. ... gxf6 2. ♖f7#) 2. ♖f7 ♙e7 3. ♖g8+ ♜xg8 4. ♗f7#
- 4) 1. ♖xg6+ fxg6 2. ♙xd5+ ♖xd5 3. f7+ ♖xf7 4. ♜h8#
- 5) 1. ♖d5+ ♗xd5 2. ♙g4+ ♗e5 3. ♜f5+ ♗e6 4. exd5#
- 6) 1. ... ♗ca3+ 2. ♗a1 ♜c1+ 3. ♗xc1 ♗c2+ 4. ♗b1 ♗ba3#
- 7) 1. ♗f4+ ♗g5 2. ♗e6+ ♗g6 3. ♗f8+ ♗f7 4. ♖e6#
- 8) 1. ♗h7+ ♗g8 2. ♗f6+ ♗f8 3. ♜h8+ ♙xh8 4. ♖g8#
- 9) 1. ♜e7+ ♗xe7 2. ♗g6+ ♗f7 3. ♜xh7+ ♜xh7 4. ♖f8#

9 Vooruitdenken / Mat: B

- 1) 1. ... ♜a2+ 2. ♗xa2 ♜b2+ 3. ♗a1 ♜a2+ 4. ♗xa2 ♖b2#
- 2) 1. ♗c6+ ♗b5 2. ♗a7+ ♗a5 3. ♗a3 g1♖ 4. b4#
- 3) 1. ... ♖a1+ 2. ♗xa1 ♗a3+ 3. ♗a2 ♗c2+ 4. ♗b3 (4. ♗b1 ♜xa1#) 4. ... ♜a3#
- 4) 1. ♗b6+ ♗a7 2. ♗c8+ ♗a8 3. ♖a7+ ♗xa7 4. ♗b6
- 5) 1. ... ♜h1+ (1. ... ♗2g4+? 2. hxg4 ♗xg4+ 3. ♗h3) 2. ♙xh1 ♖xh3+ 3. ♗g1 ♖xh1+ 4. ♗xf2 ♗g4#
- 6) 1. ♖xc5+ ♗xc5 2. ♙a3+ ♗c4 3. ♙b5+ (3. ♙b3+ ♗xc3) 3. ... ♗xc3 4. ♙b4#
- 7) 1. ... ♜c1+ 2. ♗b2 ♗d3+ 3. ♗a3 ♜a4+ 4. bxa4
- 8) 1. ♜b6+ ♗xc5 2. b4+ ♗d4 3. ♜d3+ ♗xc4 4. ♗e3#
- 9) 1. e5+ ♗xe5 2. d4+ ♗xd4 3. ♖xf4+ ♗c5 4. ♖e3#

11 Pionneindspel / Doorbraak: A

- 1) 1. c6 bxc6 2. bxa6
- 2) 1. g6 gxf6 (1. ... hxg6 2. h7) 2. gxf7
- 3) 1. c5 bxc5 2. a5
- 4) 1. g4 ♗c5 2. f5 gxf5 3. gxf5

- 5) 1. ... b4 2. ♖d4 (2. cxb4 c3) 2. ... a3 3. bxa3 bxa3
- 6) 1. f6 gxf6 (1. ... ♗e6 2. fxg7 ♗f7 3. h6 ♗g8 4. ♗c4 ♗f7 5. ♗d5 ♗g8 6. g6 hxg6 7. ♗e6) 2. g6 hxg6 3. h6
- 7) 1. c6! (1. c4? c6) 1. ... bxc6 2. c4 ♗f4 3. b5 cxb5 4. cxb5 axb5 5. a6
- 8) 1. b4 cxb4 2. c5 bxc5 3. b6
- 9) 1. a6 c4 2. b6
- 10) 1. g5 ♗h8 2. c4 bxc4 3. b5 c3 4. b6
- 11) 1. f5 gxf5 2. h5
- 12) 1. ... a5 (1. ... a6? 2. axb5 axb5 3. ♗a3 ♗c3 4. ♗a2 ♗xb4 5. ♗b2 ♗c4 6. ♗c2) 2. bxa5 b4 3. a6 b3+ 4. ♗a3 b2
5. a7 b1♗ 6. a8♗ ♗b3#

12 Pionneindspel / Doorbraak: B

- 1) 1. g6 (1. h6? g6 0-1) 1. ... b2 2. h6
- 2) 1. b5 (1. c5 bxc5 2. b5 c4 3. b6 c3 4. b7 c2 5. b8♗ c1♗+) 1. ... ♗f6 2. c5 ♗e6 3. c6
- 3) 1. ... b4 (1. ... ♗d3 2. h4 ♗xc3 3. h5 d4 4. h6 d3 5. h7) 2. cxb4 d4
- 4) 1. d6! exd6 2. d5! fxe4 (2. ... exd5 3. exf5) 3. dxe6
- 5) 1. ... g4 (1. ... h4 2. gxh4 gxh4 3. d5) 2. d5 h4 3. d6 hxg3 4. d7 g2 5. d8♗ g1♗+
- 6) 1. ... e3 2. fxe3 fxg4 3. ♗e4 g3 4. ♗f3 gxh2 (4. ... g2? 5. ♗f2)
- 7) 1. a6 (1. b6 axb6 2. a6 ♗c6) 1. ... g4 2. b6 cxb6 (2. ... g3 3. bxa7 g2 4. a8♗+) 3. cxb6 ♗c6 4. bxa7
- 8) 1. a4 (1. d5? c5) 1. ... bxa4 2. d5 cxd5 3. b5 a3 4. ♗b3 (4. b6? d4+ 5. ♗b3 d3 6. b7 d2 7. ♗c2 a2) 4. ... d4
5. ♗xa3 d3 6. ♗b2
- 9) 1. g5 h4 2. f4 h3 3. f5 h2 4. fxg6 h1♗ 5. g7+ ♗h7 6. g8♗#
- 10) 1. f6 gxf6 2. exf6 ♗d6 3. g5 ♗e5 4. gxh6 ♗xf6 5. ♗b3 e5 4. ♗xb4
- 11) 1. a5 (1. ♗c6 ♗c8 2. a5 bxa5 3. b6 cxb6 4. ♗xd6 ♗d8=) 1. ... bxa5 2. c5 dxc5 (2. ... a4 3. c6 a3 4. b6) 3. b6 cxb6
4. d6
- 12) 1. g4! hxg4 (1. ... gxh4 2. gxh5 h3 3. ♗f3 h2 4. ♗g2 h1♗+ 5. ♗xh1 f5 6. h6 ♗f6 7. e5+) 2. h5 f5 3. h6 ♗f6
4. e5+

13 Pionneindspel / Sleutelvelden: A

- 1) 1. ♗e4 ♗xd4+ 2. ♗xd4 ♗e6 3. ♗c5 1-0
- 2) 1. ♗e4 f3 (1. ... ♗d6 2. ♗xd4) 2. ♗xf3 ♗d5 3. ♗e2 ♗c4 4. ♗d2 1/2-1/2
- 3) 1. ♗b8! (1. a7? ♗c7=) 1. ... ♗xa6 2. ♗c7 1-0
- 4) 1. ♗f2! (1. ♗e2? ♗xe4) 1. ... ♗xe4 (1. ... ♗xg4 2. ♗e3! ♗g5 3. ♗d4 ♗f6 4. ♗d5 ♗e7 5. ♗e5) 2. ♗g3! ♗e5
3. ♗h4 ♗f6 4. ♗h5 ♗g7 5. ♗g5 ♗h7 6. ♗f6 ♗h6 7. g5+ ♗h7 8. ♗f7! (8. g6+? ♗h8! 9. ♗f7 pat) 8. ... ♗h8
9. ♗g6! (9. g6? pat) 1-0
- 5) 1. h5 (1. ♗f6 ♗h6 2. ♗e7 ♗g7 3. h5 1-0; 1. f5? gxf5 2. ♗xf5=) 1. ... gxh5 2. ♗xh5 ♗g7 3. ♗g5 ♗f7 4. ♗f5
♗e7 5. ♗g6 1-0
- 6) Tekening
- 7) 1. b8♗+ (1. b8♗ ♗b6+ 2. ♗xb6+ ♗xb6=) 1. ... ♗b6 2. ♗xc6 ♗xc6 3. ♗c4 1-0
- 8) 1. ... ♗a8 2. ♗b6 a5 3. ♗xa5 ♗a7 4. ♗b5 ♗b7 1/2-1/2
- 9) 1. ♗f4 (1. g8♗+? ♗xg8 2. ♗f4 ♗f8!) 1. ... ♗g8! (1. ... ♗xg7 2. ♗g5) 2. ♗f5! ♗f7! 3. g8♗+! ♗xg8 4. ♗g6
1-0
- 10) 1. a3 (1. ♗a3 ♗a5 2. d6 ♗b6 3. ♗b4 ♗c6 4. ♗a5 ♗xd6 5. ♗b6 1-0) 1. ... ♗c5 2. ♗a4 ♗xd5 3. ♗b5 ♗d6
4. ♗b6 ♗d7 5. ♗b7 1-0
- 11) 1. ♗h4 (1. ♗g4? ♗g6 2. ♗f4 ♗f6 3. ♗e4 ♗e6 4. ♗d4 b3! 5. cxb3 ♗d6=) 1. ... ♗g6 2. ♗g4 ♗f6 3. ♗f4 ♗e6
4. ♗e4 ♗d6 5. ♗d4 b3 6. cxb3 ♗c6 7. ♗c4 ♗b6 8. ♗b4 1-0
- 12) 1. ♗b1! (1. ♗c3? a3 2. b4 ♗e5 3. ♗b3 ♗d5 4. ♗xa3 ♗c6 5. ♗a4 ♗b6=) 1. ... a3 (1. ... ♗e5 2. ♗a2 ♗d5
3. ♗a3 ♗c5 4. ♗xa4 ♗b6 5. ♗b4) 2. b3! ♗e5 (2. ... ♗e6 3. ♗a2 ♗d6 4. ♗xa3 ♗c5 5. ♗a4 ♗b6 6. ♗b4)
3. ♗a2 ♗d5 4. ♗xa3 ♗c6 5. ♗a4! ♗b6 6. ♗b4 1-0

14 Klein plan / Pionstructuur: A

- 1) 1. ... e4 (De witte f-pion blijft een geïsoleerde dubbelpion. Ook 1. ... ♗xc3+ 2. bxc3 e4 3. 0-0-0 exd3 4. ♗he1+
♗f8 geeft zwart voordeel maar toch beduidend minder. De looper kan nog nuttig worden en later kan het paard van
♗c6 naar b4 springen.) 2. 0-0-0 exd3 3. ♗he1+ ♗e7 (3. ... ♗f8 4. cxd3 h5 5. h4 ♗e7) 4. cxd3 ♗b4 5. ♗c5
- 2) 1. ♗e5+ ♗xe5 (1. ... ♗e7 2. ♗f4 (of 2. ♗b8+ ♗d8 3. ♗xa7 voor de dapperen, zwart heeft geen compensatie)
2. dxe5 ♗d5 3. ♗c4 (of ook 3. ♗xh5). Verbeterde pionstructuur en pionwinst is het resultaat.
- 3) 1. f4 (1. f3? g5). Gemakkelijk opgave maar niet voor iedereen. Twee penningen spelen een rol, over de f-lijn
(daarom kan wit zijn pionstructuur verbeteren) en over de 4^e rij (daarom kan 1. f3 niet). Na 1. f4 staat de g-pion
gepend omdat na en passant slaan de twee pionnen op de 4^e rij verdwijnen.

- 4) 1. a4 ♖d6 (1. ... ♗a3 2. ♚a1 ♗c2 3. ♚a2) 2. a5 ♙c7 3. a6. Pionstructuur tegenstander verslechteren.
- 5) 1. dxc4 (1. bxc4 a5 lost de dubbelpion op maar geeft zwart een vrijpion.
- 6) 1. b4. Voorkomt dat zwart zijn dubbelpion oplost.
- 7) Tekening
- 8) 1. ... axb6 (Lijn openen, de dubbelpion speelt geen nadelige rol. Na 1. ... ♙xb6 2. ♙h3 staat zwart nauwelijks beter. De tijdwinst door de aanval op a2 is van belang. Alle zwarte stukken kunnen nu actief worden.) 2. a3 ♙d4 3. ♗d3 ♙f5 4. e4 ♙e6 5. ♗e2 ♙c4
- 9) 1. ♗xe5 ♗xe5 2. ♚d4 ♚xd4 3. cxd4. Pionstructuur verbeteren.
- 10) 1. ♙a3 c5 2. ♗d5. Pionstructuur tegenstander verzwakken zodat het paard een veld in het centrum krijgt.
- 11) 1. c5! (1. a4 ♙d7! 2. ♚fb1 ♗xa4 3. ♚xb7 ♗xc3! 4. ♙d3 ♙c6) nu faalt 1. dxc5 op 2. ♚fb1 ♗a4 ♙b5.
- 12) 1. ... ♗d5+ (niet direct 1. ... c4 omdat veld d4 voor de koning vrijkomt) 2. ♗f2 c4 3. ♙e2 c3 4. bxc3 ♗xc3. Pionstructuur tegenstander verzwakken.

15 Klein plan / Pionstructuur: B

- 1) 1. ♚b3 ♚xb3 (1. ... ♚a6 2. ♙xg7; 1. ... ♙d3 2. ♚fd1) 2. axb3 b6 (2. ... a6 3. ♙xg7) 3. ♚xa7 c5 4. ♚b7+ ♗c8 5. ♚a1 ♙d6 6. ♚a8+. Lijn openen, de dubbelpion speelt geen nadelige rol. Tijdwinst is van belang.)
- 2) 1. e5 dxe5 2. ♚d7 (of ook 2. ♗xe5) 2. ... a5 3. ♚xe5. Pionstructuur tegenstander verzwakken en de d-lijn komt open. De toren kan binnendringen.
- 3) 1. ... ♗b4 2. cxb4 ♚xc2 3. ♙xc2 ♙xc2. Pionstructuur tegenstander verzwakken en zwart heeft het loperpaar.
- 4) 1. ... 0-0 (Na 1. ... ♚xf3 2. gxf3 ♗f6 3. 0-0-0 is de dubbelpion zwak maar wit heeft wel nog een pluspion) 2. ♚xf6 ♚xf6 3. ♙e2 (3. f3 ♚e6+ - 3. ... ♚e8+ 4. ♗e4!) 3. ... ♗xf2 4. ♚f1 ♚af8
- 5) 1. ... gxf6 2. ♗d2 f5. Open g-lijn nuttig voor zwart. Zwarte dubbelpion controleert centrumvelden.
- 6) 1. ♙f1 ♙e8 2. c4 (2. ♙b6 ♗f7 3. c4 ♗d6) 2. ... bxc4 3. ♙xc4+ (Dubbelpion oplossen)
- 7) 1. b4 ♚d6 2. bxc5 ♚xc5 3. ♚xc5 bxc5 4. ♚f3. Dubbelpion oplossen al blijft wit wel minder staan.
- 8) 1. ... a5 (Pionstructuur tegenstander verzwakken. Veel toegepaste manier om de laatste pion van de keten a2/b3/a4 naar b3 te verleggen. De b3-pion kan zwart wel aanvallen, pion a2 niet.
- 9) 1. ... gxf6 (1. ... ♗xf6 2. ♗xf7 ♗xf7 3. ♚xe6+ ♗g6 4. h5#; 1. ... ♚xf6 2. ♙xd5 exd5 3. ♗g6+ ♗d7 4. ♗xh8) Kwestie van elimineren. Zwart moet verzwakte pionstructuur accepteren, het minste kwaad.
- 10) 1. ... ♚a6 2. ♚xa6 (2. ♚d1 ♚xd3+ 3. ♚xd3 ♚c2 4. ♚d2 ♚bc8) 2. ... bxa6 3. ♚c1 ♚xc1+ (3. ... a4) 4. ♙xc1 a4. ♙ijn openen, de dubbelpion speelt geen nadelige rol. Zwart krijgt de c-lijn of kan de dubbelpion gemakkelijk oplossen.
- 11) 1. ♗b2 (1. a3 ♚b5 2. bxc4 ♚a5 3. ♗b2 ♗e7 en de zwarte stukken zijn actief genoeg) 1. ... ♗b6 (1. ... cxb3 2. axb3 ♚b7 3. ♗c4 ♗e7 4. ♚a6 of 1. ... c3 2. ♗c4) 2. c3 ♚b5 4. b4 ♗d7 5. ♗xc4. De witte actieve stukken geven meer dan genoeg compensatie voor de (meestal tijdelijke) materiële achterstand. Wit vermijdt hier koste wat kost zwakke dubbelpionnen.
- 12) 1. ... ♙e6 (1. ... ♙xf3 2. ♚xf3 ♚c8 3. ♙b3 0-0 4. ♚df1 ♚d6 5. ♗b1) 2. ♙xe6 fxe6. Zwart accepteert een dubbelpion om de witte activiteit in te perken. Zwarte stelling is minder maar verdedigbaar.

16 Pionneneindspel / Wedren: A

- 1) 1. g7 a2 2. g8 ♚a1 ♚3. ♚a8+ (2. ... ♗a3 3. ♚g7)
- 2) 1. f6 h3 2. f7 h2 3. f8 ♚h1 ♚4. ♚b4# (4. ♚a8+? ♚xa8)
- 3) 1. d7 e2 2. d8 ♚e1 ♚3. ♚a5+
- 4) 1. g6 h3 2. g7 h2 3. g8 ♚h1 ♚4. ♚a2#
- 5) 1. b5 h4 2. ♗e4! h3 3. ♗f3 h2 4. ♗g2
- 6) 1. g6 b3 2. g7 b2 3. g8 ♚b1 ♚4. ♚a8+ ♗b4 5. ♚b7+
- 7) 1. h6 b2 2. h7 b1 ♚3. h8 ♚+ ♗g1 4. ♚g7+ ♗f1 5. ♚g2+ ♗e1 6. ♚e2#
- 8) 1. ♗c3 (of 1. ♗d3 ♗a3 2. g7 b2 3. ♗c2 ♗a2 4. g8 ♚+) 1. ... ♗a3 2. g7 b2 3. g8 ♚b1 ♚4. ♚a8#
- 9) 1. d6 ♗f6 2. d7 (2. h6 b3 3. d7 ♗e7 4. d8 ♚+ ♗xd8 5. h7 1-0) 2. ... ♗e7 3. d8 ♚+ ♗xd8 4. h6 b3 5. h7 b2 6. h8 ♚+
- 10) 1. h6 c3 2. h7 c2 3. ♗d2 ♗b2 4. h8 ♚+
- 11) 1. ♗g5 e4 2. h6 e3 3. h7 e2 4. h8 ♚e1 ♚5. ♚h4+
- 12) 1. ♗d7 c4 2. a6 c3 3. a7 c2 4. a8 ♚+ ♗c4 5. ♚a3

17 Pionneneindspel / Wedren: B

- 1) 1. ♗g7 (1. ♗g8? e4 2. h6 e3 3. h7 e2 4. h8 ♚; 1. h6? ♗f7) 1. ... e4 2. h6 e3 3. h7 e2 4. h8 ♚e1 ♚5. ♚e8+
- 2) 1. a6 e3 2. ♗d3 ♗f3 3. a7 e2 4. a8 ♚+
- 3) 1. ♗b6 (1. ♗b5? f4 2. a5 f3 3. a6 f2 4. a7 f1 ♚+ 5. ♗b6 ♚f3) 1. ... f4 2. a5 ½-½
- 4) 1. ♗c6 (1. ♗d6? ♗c4) 1. ... g5 2. a5 g4 3. a6 g3 4. a7 g2 5. a8 ♚g1 ♚6. ♚a7+

- 5) 1. ♖d6 b5 (1. ... ♖b8 2. ♖e7 b5 3. d6 b4 4. d7 b3 5. d8♙+) 2. ♖c7 b4 3. d6 b3 4. d7 b2 5. d8♙ b1♙ 6. ♙d4+ ♖a6 7. ♙a4#
- 6) 1. ♖g6 (1. d5? ♖f5; 1. ♖f6? h4 2. d5 h3 3. d6 h2 4. d7 h1♙ 5. d8♙ ♙h4+) 1. ... h4 2. d5 h3 3. d6 h2 4. d7 h1♙ 5. d8♙
- 7) Tekening
- 8) Tekening
- 9) 1. c6
- 10) 1. ♖c6 (1. ♖d6? ♖d8; 1. ♖b6 ♖d7 2. ♖b7 e5)
- 11) 1. ♖f2 ♖h2 2. h6 g3+ 3. ♖f3
- 12) 1. ♖b6! ½-½; 1. ♖c6?

18 Pionneindspeel / Verdedigen: A

- 1) 1. ... f6 (1. ... ♖f6? 2. g5+ hxg5+ 3. ♖g4 ♖g7 4. ♖xg5) 2. ♖e4 ♖e8 3. ♖f5 ♖f7
- 2) 1. ♖b2 (1. b4? ♖c2!) 1. ... d4 2. b4 d3 3. b5 ♖e2 4. b6 d2 5. b7 d1♙ 6. b8♙
- 3) 1. ♖d3 (1. ♖d5 ♖g6 2. ♖e6 ♖h5 3. ♖f6 ♖h4 4. ♖f5 ♖xh3 5. ♖xg5 ♖g3 6. ♖h5 ♖xf3 7. ♖h4 ♖g2 8. ♖g4 f3; 1. ♖d4 ♖g6) 1. ... ♖g6 2. ♖e2 ♖h5 3. ♖f2 ♖h4 4. ♖g2
- 4) 1. ... g5 (1. ... g6 2. h6 g5 3. h7 ♖g7 4. ♖xg5 ♖xh7 5. ♖f5; 1. ... ♖e6 2. ♖g5 ♖f7 3. ♖f5) 2. h6 ♖g6 3. h7 ♖xh7 4. ♖xg5 ♖g7
- 5) 1. h4! (1. c8♙+ ♖xc8 2. h4 ♖d7; 1. h3 ♖xc7) 1. ... gxh3 2. c8♙+ ♖xc8
- 6) 1. ... ♖c5 (1. ... e5 2. g4 ♖c5 3. g5) 2. dxe6
- 7) 1. f3 (1. ♖a3 g4; 1. f4 h4 2. gxh4 gxf4 3. h5 f3 4. h6 f2 5. h7 f1♙) 1. ... ♖d3 2. h4 gxh4 3. gxh4 ♖e3 4. ♖b2 ♖xf3 5. ♖c2 ♖g3 6. ♖d2 ♖xh4 7. ♖e2 ♖g3 8. ♖f1
- 8) 1. ... f5+ (1. ... gxh5+ 2. ♖xh5 ♖b6 3. ♖g6 ♖b5 4. ♖xf6 ♖xb4 5. ♖e7 ♖c5 6. ♖e6 en wit wint.) 2. ♖g5 gxh5 3. ♖xh5 ♖b6 4. ♖g5 ♖b5 5. ♖xf5 ♖xb4 6. ♖e4
- 9) 1. a5 (1. c5+ bxc5+ 2. ♖c4 c6 3. dxc6 ♖xc6 4. ♖c3 ♖d5 5. ♖c2 ♖c4 6. a5 ♖b4 7. ♖b2 c4 8. ♖c2 c3 9. ♖c1 ♖xa5 10. ♖c2 ♖b4; 1. ♖c3 ♖c5 2. ♖b3 b5 3. cxb5 axb5 4. a5 (4. axb5 ♖xb5 5. ♖c3 ♖c5 6. d6 cxd6) 4. ... ♖xd5 5. ♖b4 ♖c6 6. a6 ♖b6 7. a7 c5+) 1. ... bxa5 2. c5+ ♖e7 3. ♖c4
- 10) 1. ... ♖d7! (1. ... ♖e7 partij *Kamali-Van Duyn Schagen, 2004* 2. ♖f5 ♖f8 3. ♖f6 ♖e8 4. e6 ♖f8 5. ♖e5) 2. ♖d5 ♖c7 3. ♖d4 (3. e6 f6 4. e7 ♖d7 5. e8♙+ ♖xe8 6. ♖c6 f5 7. ♖xb6 f4 8. ♖a7 f3 9. b6 f2 10. b7 f1♙ 11. b8♙+) 3. ... ♖d7 4. ♖e4 ♖e6
- 11) 1. ♖h2! (1. ♖g2 ♖h4 2. ♖h2 f3 3. ♖g1 ♖xh3) 1. ... ♖f5 2. ♖g2 ♖e5 3. ♖f1 ♖f6 4. ♖g2 ♖f5 5. h4 ♖g6 6. ♖h2
- 12) 1. ♖d6 (1. b3 ♖a5! 2. ♖xb7 ♖b4 3. ♖c6 a5 4. ♖b6 ♖xb3 5. ♖xc5 a4; 1. ♖b8 ♖b6 2. ♖a8 a5 3. ♖b8 ♖c6 4. ♖a7 (4. b3 b5) 4. ... a4) 1. ... b6 2. ♖c7 ♖a5 (2. ... b5 3. ♖c6! (3. cxb5+ ♖xb5)) 3. ♖b8

19 Tactiek / Zevende rij: A

- 1) 1. ... ♗xe2 2. ♗xe2 ♙xh2+ 3. ♗xh2 ♗xh2#
- 2) 1. ♗b1 ♖a6 2. ♗bb7 ♗c1+ 3. ♖h2
- 3) 1. ♗h7 ♗b6 2. ♗eg7 ♗e6 3. ♗g8+ (3. ♗h8+) 3. ... ♗e8 4. ♗xe8+ ♖xe8 5. ♗h8+
- 4) 1. ... ♗ee2 2. ♗d1 ♗xg2+ 3. ♖f1 ♗ef2+ 4. ♖e1 ♗g1#
- 5) 1. c4 ♗xc4 2. ♗f1 ♗xf1 3. ♙xf7+
- 6) 1. ♗f7 ♗g8 2. ♗xg7 ♙xe5 3. ♗xh7#
- 7) 1. ♗e8 ♗xe8 (1. ... ♖g8 2. ♗xd8) 2. ♗d4+ ♖g8 3. ♗g7+ ♖h8 4. ♗xg6+
- 8) 1. ♗c7+ ♖d8 2. ♖c6+ ♗xc6 3. ♗b7+ ♖c8 4. a8♙#
- 9) 1. ♖h7+ ♖g8 2. ♗d5+ ♖h8 3. ♖f8 h1♙ 4. ♖xg6#
- 10) 1. ♗de7+ ♖d8 2. ♗h7 a2 3. ♗eg7 a1♙ 4. ♗h8#
- 11) 1. ♗b2 ♗c2 2. ♗a3+ ♖g8 3. ♗e7 (3. ♗aa8? ♗f6 4. ♗xe8+ ♖h7; 3. ♗e7 ♗xe7 4. ♗xe7 f6) 3. ... ♗e5 4. ♗xe8+ ♖h7
- 12) 1. ♖g5 h6 2. ♗f6 ♗xd7 3. ♗xh6#

20 Strategie / Zevende rij: A

- 1) 1. ♗d7 ♗b8 2. ♗d6
- 2) Tekening
- 3) 1. ♗d8+ ♖h7 2. ♗d7
- 4) 1. ♗c4 Δ 2. ♗c7
- 5) 1. ♗ad1 ♗d5 2. c4
- 6) 1. ♗b6
- 7) 1. ... ♗g8

- 8) 1. ... ♖e8+ Δ 2. ... ♖e7
- 9) 1. ... ♖e8 Δ 2. ... ♖e7
- 10) 1. ... ♖c8 Δ 2. ... ♖c7
- 11) 1. ... ♖c8 Δ 2. ... ♣f8 Δ 3. ... ♣e8
- 12) 1. ... ♖c8 2. ♖xb7 ♖c1+ 3. ♣g2 ♖c2+

21 Aftrekaanval / Ruimen: A

- 1) 1. ♖xd7 (1. ♣g6+ fxg6 2. ♖xd7 ♖a8) 1. ... ♖xd7 2. ♣g6+
- 2) 1. ... ♣xd5 2. cxd5 exf4
- 3) 1. ... ♣g3+ 2. hxg3 ♖xg2+ 3. ♣xg2 ♖xd4
- 4) 1. e5 ♣xe5 2. ♣xe5 ♖xe5 3. ♖xa8
- 5) 1. ... ♖xe3 2. fxe3 ♣f3+
- 6) 1. ♖xc6+ bxc6 2. ♖h3+
- 7) 1. ... ♣fd7 2. ♖b4 e4
- 8) 1. d7+ ♣bxd7 2. ♣d6+ ♖xd6 3. ♖xa6
- 9) 1. ♖xc7 ♖xc7 2. ♣b5 ♖b6 3. ♖xg4
- 10) 1. ♣f6+ (1. ♣g5 ♖xc2 2. ♖h5 ♖xg5 3. ♖xf7+ ♣h8 4. ♖xe8 ♖xe8) 1. ... gxf6 2. ♖xf7+ ♣xf7 3. ♖xa4
- 11) 1. ♖xf6 ♖xf6 2. ♣g5 ♖xg5 3. ♖xb7
- 12) 1. ... ♖xa1 2. ♖xa1 ♖h2+ 3. ♣xh2 ♖xa8

22 Aftrekaanval / Uitschakelen verdediging: A

- 1) 1. axb7 ♖xb7 2. ♣xf6+
- 2) 1. ... ♖f2
- 3) 1. ... ♖xd2 2. ♖xd2 ♖b5+
- 4) 1. ... f5 2. ♖xc6 (2. ♖f4 ♖d8 3. ♖ad1 fxe4 4. ♖xe4 ♖d5) 2. ... ♖xf2+
- 5) 1. ♣f5+ (1. ♖xg6+ ♣xg6 2. ♖xe7 ♖f1#) 1. ... gxf5 2. ♖g6+ ♣xg6 3. ♖xe7
- 6) 1. ♖xd4 cxd4 2. ♖g3+
- 7) 1. ♣d8 h6 (1. ... ♖xd8 2. ♖e8+ ♖xe8 3. ♖xe8#; 1. ... ♖xd8 2. ♖e8#) 2. ♣xb7 ♖xa4 3. bxa4
- 8) 1. ... b5 2. ♣a5 ♣e4+
- 9) 1. ♖xc6 ♖xc6 2. ♣d5
- 10) 1. ... ♖c3 (1. ... ♖b4 2. ♖a1) 2. ♣b3 ♣f3+
- 11) 1. b5 ♖c5 2. ♣h5+
- 12) 1. ... ♣e1 2. ♖xf7 (2. ♖xe1 ♖xf2 3. ♖g1 ♖f1) 2. ... ♖f1+ 3. ♖xf1 ♖xf1#

23 Aftrekaanval / Uitschakelen verdediging: B

- 1) 1. ♖xe5 (1. ♣xf6+ ♖xf6) 1. ... dxe5 2. ♣xf6+
- 2) 1. ♣xd6+ cxd6 2. ♖c8+ ♖xc8 3. ♖xb5+
- 3) 1. ♖xc7+ ♣xc7 2. ♖c5+
- 4) 1. f4 ♖d6 (1. ... ♖a1 2. ♖b1) 2. ♖b2+ ♣f7 3. ♖xc5
- 5) 1. ♖xe6+ fxe6 (1. ... ♖xe6 2. ♖b5+) 2. ♖xg6+
- 6) 1. ... ♖xf1+ 2. ♖xf1 ♖xa2+
- 7) 1. b4 cxb3ep 2. ♖xg7+
- 8) 1. ... g5 2. ♖e3 ♣g3+
- 9) 1. ... ♖xe5 2. dxe5 ♖c5+
- 10) 1. ♖xh6 gxh6 2. ♣f7+ ♣g8 3. ♣xh6#
- 11) 1. ♣g5 f6 2. ♖c4+
- 12) 1. ... ♖xf3 2. gxf3 exd5

24 Aftrekaanval / Batterij neerzetten: A

- 1) 1. ... ♣c7+ 2. ♣a5 ♣xd5+ 3. ♣b5 ♣c3#
- 2) 1. ... ♖h8+ 2. ♣c7 ♣e8+ 3. ♣b7 ♖xe5
- 3) 1. ... ♖d3+ 2. ♣g2 ♣f4+ (2. ... ♣e3+? 3. fxe3+)
- 4) 1. ... ♣c2 2. ♖b1 ♣e1
- 5) 1. ... ♖d4 2. ♖d2 ♖xg1
- 6) 1. ♣c8+ ♣a8 2. ♣e7+ ♣a7 3. ♣xc6#
- 7) 1. ♖e7 ♖e8 2. ♖b4
- 8) 1. ... ♖e2+ 2. ♣h3 ♖f1+ 3. ♣g4 ♖xf4+ 4. exf4 ♖xb5
- 9) 1. ♣c5 ♖b6 2. ♣xd7

- 10) 1. g3 ♖h3 2. g4
- 11) 1. ... ♜b4 2. ♖a3 ♜g4 3. ♖b3 ♜xg5
- 12) 1. ... ♖f1+ 2. ♘h4 (2. ♘g3 ♖f3+ 3. ♘h4 ♖g4#) 2. ... ♖f4+ 3. ♘h5 ♘f3+ 4. ♘g6 ♖xd4

25 Penning / Ruimen: A

- 1) Tekening
- 2) Tekening
- 3) 1. c4 bxc4 2. ♗c3
- 4) 1. e6 fxe6 (1. ... ♖xe6 2. ♖xb4) 2. ♗e5 ♖d6 3. ♗xc6
- 5) 1. ♘d1 ♜5h6 2. ♜b3
- 6) 1. ♗xc6 bxc6 2. ♘xe5
- 7) 1. e6 fxe6 2. ♗e5
- 8) 1. c5 bxc5 2. ♘b5 ♗e4 3. ♗xc6 ♗xc3 4. ♗xb4+
- 9) 1. d5 ♜gd8 2. ♖d4
- 10) 1. ... ♘xe2 2. ♜xe2 ♜xb3
- 11) 1. ... ♗d2+ 2. ♗xd2 ♜xf7
- 12) 1. ... ♗xc3 2. bxc3 ♖xd4

26 Penning / Uitschakelen verdediging: A

- 1) 1. ♜xe7 ♜xe7 2. ♘xf6
- 2) 1. ... b3 2. axb3 ♗d8
- 3) 1. ... ♘xf3 2. gxf3 e5
- 4) 1. ♘xe7 (1. ♜e1? ♗c5) 1. ... ♜xe7 2. ♗d6
- 5) 1. ♗d5 ♗xd5 2. ♘b5
- 6) 1. ... ♗e5 2. ♖e2 (2. ♗f6+ ♘xf6 3. ♖xd5 ♜xd5) 2. ... f5
- 7) 1. ♜b6 (1. ♖a7? ♗c7) 1. ... ♗c5 2. ♜bb8 ♗d7 3. ♜xd7
- 8) 1. ... ♜g8 2. ♖c5 ♜xd3
- 9) 1. ... ♘b2 2. ♜c2 ♘d4
- 10) 1. ♖xe7 ♜xe7 2. ♘f5
- 11) 1. ♜xd4 exd4 2. ♖f5 (2. ♖e4 ♘xd5)
- 12) 1. ... ♗c4 2. ♜xc4 ♖xe5

27 Penning / Uitschakelen verdediging: B

- 1) 1. ♜xe6 fxe6 2. ♜f3
- 2) 1. ♜xe4 dxe4 2. ♘c4
- 3) 1. ... ♗xd4 2. exd4 ♘h6
- 4) 1. ♗d6+ ♘xd6 2. ♖xf5
- 5) 1. ♗h6+ gxh6 2. ♜g3
- 6) 1. ... ♘xc4+ 2. bxc4 ♜b2
- 7) 1. ♗xe5+ fxe5 2. ♘g3
- 8) 1. ♘e4 ♜d2 2. ♜c1
- 9) 1. ♖f5 ♗f6 2. h5
- 10) 1. b4 ♘b6 (1. ... ♘xb4 2. ♘xb4) 2. ♜c4
- 11) 1. ♖c3 f6 2. ♘c4
- 12) 1. ... ♗g3+ 2. hxg3 ♖h5+ 3. ♗h2 ♖xe2

28 Penning / Richten: A

- 1) 1. ♜e8+ ♘h7 2. ♖xf5+ ♘xf5 3. ♜xa8
- 2) 1. ♖b1+ ♘h8 2. ♖a2
- 3) 1. ... ♖c5 2. ♘b3 e5
- 4) 1. ... e4 2. ♗g5 e3
- 5) 1. ♖c8+ ♘e7 2. ♜xd5
- 6) 1. b4 ♗a4 2. b5
- 7) 1. ♖b7 ♜f8 2. b5
- 8) 1. ... ♜a8 2. ♖xb6 ♘xb3
- 9) 1. ♘b3 ♜d8 2. ♖xe4
- 10) 1. ♗e3 ♖a8 2. ♗c2

- 11) 1. ♖c4 ♗f8 2. ♗b6 (2. ♗e3? ♗xe3 3. ♗xd8 ♗xd1)
 12) 1. ♗e4+ (1. ♗b7? ♗xb7) 1. ... ♗h8 2. ♗b7

29 Aanval op een gepend stuk: A

- 1) 1. ... ♗e8 2. ♗xc7 ♗xb5+
 2) 1. ... ♗d6 (1. ... ♗ac8 2. ♗xc8; 1. ... ♗a6 2. ♗e6 (2. ♗dc1? ♗c8) 2. ♗dc1 ♗c8
 3) 1. ... ♗d5 2. ♗xh3 (2. ♗g1 ♗f3) 2. ... ♗f3
 4) Tekening
 5) Tekening
 6) 1. ♗d4 ♗a6 2. b4 ♗xd4 3. ♗c8+ ♗d8 4. ♗xd8+ ♗f7 5. ♗xd4
 7) 1. ♗d4 a5 2. c4 a4 3. c5+ ♗b5 4. ♗xc7 a3 5. ♗c3 (5. ♗e5? a2 6. ♗d3 ♗xc5 7. ♗d2)
 8) 1. ... ♗d7 2. ♗d6 ♗b8 3. ♗xe5+ f6
 9) 1. ♗e7+ ♗h8 2. ♗c6
 10) 1. ♗b6! (1. c3? ♗e5 2. ♗xd5 exd5 3. ♗b6 ♗d7 (3. ... ♗e7 4. ♗d4 (4. ♗c5 ♗c7); 1. ♗e4? ♗e5=) 1. ... e5
 2. ♗xd4! (2. ♗xd4? ♗ed8!)
 11) 1. ... ♗c5 2. ♗e3 ♗xe4 (2. ... ♗xd4 3. ♗f6+) 3. ♗xe4 ♗xd4
 12) 1. f4 ♗hf8 (1. ... ♗bf8 2. ♗e6) 2. ♗e6

30 Opening / Kies de beste zet: A

vet = correcte zet

vet+cursief = aanvaardbare zet

1) **1. e5**

De aanbevolen zet (theorie zoals dat heet). Het is duidelijk dat wit op de vorige zet ♗d4xc6 heeft gespeeld. De consequentie is de opmars van de e-pion. Voorwaarde is wel dat de witspeler genoeg theorie kent. De hoofdvariant gaat verder met 1. ... ♗e7 2. ♗e2 ♗d5 3. c4 ♗a6. Bij beide partijen staan de stukken elkaar enigszins in de weg. Dat op te lossen is zonder genoeg openingskennis te hooggegrepen voor een vijfde stapper.

1. ♗c3

Een veilige zet, ook bij onvoldoende kennis. Wit ziet van voordeel af. Zwart speelt 1. ♗b4 2. ♗d3 d5. Beide partijen kunnen met gezonde zetten de opening afmaken.

1. ♗g5

De penning is ongevaarlijk. Zwart speelt 1. ... h6

2) 1. ... ♗e7

Niet goed. Wit speelt nu wel 2. e5 zwart moet met 2. ... ♗d5 wel een pion offeren. Terug naar g8 is nauwelijks een optie. Wit ontwikkelt verder met 3. ♗d3.

1. ♗b4

De theoriezet. Gezonde ontwikkeling omdat de opmars e5 van de baan is (2. e5 ♗e7). Slaan op c3 is niet direct de bedoeling maar wit is wel gedwongen om e4 te dekken met 2. ♗d3 (2. ♗d4 ♗e7).

1. ... d5

♗an net. Zwart moet wel nauwkeurig spelen. Zie volgende stelling.

3) 1. ♗d3

Een ontwikkelingszet maar onschuldig. Zwart ontwikkelt ook met 1. ... ♗b4 of 1. ... ♗d6.

1. e5

Niet aan te bevelen. Zie stelling 5.

1. exd5

De beste zet al houdt zwart gelijke kansen. Zie volgende stelling.

4) 1. ♗d3

Zwart kan zijn stukken relatief actief neerzetten. Hij begint met 1. ... c6 en na 2. 0-0 ♗d6. Schaak is niet eng: de loper van c8 kan naar e6. In een dergelijke stelling staat het paard op c3 niet handig. Het kijkt tegen de gedekte centrumpion op d5 aan.

1. ♗b5+

Snelle ontwikkeling is geboden. Zwart houdt stand met 1. ... ♗d7 2. ♗xd7+ ♗xd7 3. 0-0 ♗e7 4. ♗g5 c6 5.

♗xf6 ♗xf6 6.. ♗e1+ ♗e7 7. ♗e2. Het witte spel is gebaseerd op het verhinderen van de rokade maar dat lukt niet. Zwart kan kiezen uit 7. ... ♗c8 (om ♗c7 te spelen - 7. ... ♗b8 8. ♗e5 is een vergissing) of ook 7. ... f5 om ♗f7 te spelen.

1. ♗g5

Ongevaarlijk. Zwart speelt 1. ... c6 en 2. ... ♗e7. Zwart heeft een centrumpion!

5) 1. ... ♗e7

Wit kan de pion op e5 goed met 2. f4 dekken en dan staat de dame op e7 de loper in de weg.

1. ... ♗d7

Niet slecht maar 2. f4 is afdoende.

1. ... ♗g4

Na deze zet is het wit die moeite moet doen om gelijk spel te houden (als dat al mogelijk is). Zie volgende stelling.

6) 1. ♕f4

Zwart komt met 1. ... f6 in het voordeel: 2. ♖e2 ♕c5 of 2. exf6 ♖xf6 een stelling die bij de laatste stelling terugkomt.

1. ♖e2

Deze zet gaat mis na 1. ... ♕c5 2. ♗d1 0-0. Wit krijgt geen tijd het paard van g4 weg te jagen.

1. ♖d4

Absoluut noodzakelijk. De zwarte looper mag niet naar c5 komen. Zwart kan het best e5 aanvallen: 1. ... ♖e7

2. ♕f4 f6 3. 0-0-0 fxe5 4. ♖a4.

7) **1. ... 0-0**

Deze gezonde ontwikkelingszet is waarschijnlijk de beste. Na 2. Le2 (min of meer de enige zet want zwart dreigt met Te8 de e-pion aan te vallen. Nu kan zwart met 1. ... f5 de druk op de e-pion nog even vasthouden. Direct op verovering spelen met 2. ... Dg5 3. O-O Pxe5 4. Pa4 Pd7 5. Pxc5 Pxc5 6. Lxc7 leidt tot een slechtere stelling (loperpaar en een betere pionstructuur voor wit) 3. O-O (vooral niet 3. h3 vanwege 3. ... f4) 3... a5 (om Lc5 op de diagonaal naar de koning te houden). Prettige stelling voor zwart.

1. ... f6

Een goede zet voor Stap 5 ook al kan wit gelijk maken en dat kan alleen met 2. ♗a4. Slaan op f6 leidt na 2. ... ♖xf6 tot stelling 9 (partij leerling-trainer). Veel sterker is 2. ... 0-0 met een gewonnen stelling.

1. ... ♖e7

Deze zet is aanvaardbaar als de zwartspeler kan voorzien wat er gaat volgen. Wit speelt 2. ♕e2 ♗xe5 3. ♗xd5 en nu zit er niets anders op dan een kwaliteit te offeren: 3. ... cxd5 4. ♖xd5 0-0 5. ♖xa8 c6! 6. ♖b8 (enige zet!) met gelijke kansen. Wit kan met 5. ♖xe5 de verwickelingen vermijden en ook dan staat het gelijk.

8) **1. ... ♕xf2**

Wint geforceerd een pion. Zwart profiteert van het ongedekte witte paard: 2. ♕xf2 ♗xf2 3. ♗xf2 ♖h4+.

1. ... ♕b4+

Tijdverlies. Na 2. c3 ♕e7 kan zwart niet meer van de stand van het paard op a4 gebruik maken.

1. ... ♖e7

Achter deze damezet zit een idee: na 2. ♗xc5 (anders ♗xe5 of ♕d6) 2. ... ♖xc5 3. ♕e2 ♖b4+ wint zwart een pion maar wit heeft compensatie na 4. c3 ♖xb2 5. 0-0.

De eerste variant (1. ... ♕xf2+) is vanzelfsprekend een betere keus.

9) 1. ♖d2

Gewoonlijk de normale zet maar hier is de druk op f2 na 1. ... 0-0 te groot.

1. ♖e2+

In de lijn van de koning gaan staan ziet er niet uit maar is evengoed als mogelijkheid 3. Na 1. ... ♗f7 (1. ... ♗d8 2. 0-0-0 staat de zwarte koning ineens slecht: 2... ♖e8 3. ♖c3 of 2. ... ♗xf2 3. ♗xd5) moet wel 2. ♖f3 volgen.

1. ♖f3

Dameruil aanbieden is het minste kwaad. Na ruil op f3 of na korte rokade en ruil op f6 staat zwart wel veel actiever.

31 Opening / Kies de beste zet: B

1) **1. ... ♗xb3** is een noodzakelijke tussenzet want na 2. axb3 komt 2. ... exd4.

1. ... exd4? faalt op de dubbele aanval 2. ♖e1+.

1. ... ♕b6 kost een pion al krijgt zwart wel wat spel (wit is nog niet helemaal klaar met de ontwikkeling), zowel na 2. dxe5 als na 2. ♖e1 0-0 3. dxe5 dxe5 4. ♖xe5) 2. ... dxe5 3. ♗xe5 0-0-0 4. ♖g4+ ♗b7 5. ♗d7.

2) **1. ... d4** prima want het paard heeft geen goed veld om naar toe te gaan (2. ♗b1 ♕b4+ 3. ♕d2 dxe3) 2. exd4 na het alternatief kan zwart de witte pionstructuur verzwakken. 2. ... exd4 3. ♖e2+ (3. ♗b5 ♕b4+ 4. ♕d2 ♖e7+ 5. ♖e2 ♕xd2+ 6. ♗xd2 ♕e6) 3. ... ♕e7 4. ♗e4 0-0 5. ♖d3 ♗xe4 6. ♖xe4 ♕b4+.

1. ... ♕b4 wit kan het nadeel grotendeels beperken met 2. cxd5 ♗xd5 3. ♕d2 en hetzelfde geldt voor de derde keus ♕e6.

1. ... ♕e6 2. cxd5 ♗xd5 3. ♕d2.

3) **1. ... c6** Zwart heeft verschillende goede zetten, logisch want wit gaat met te weinig stukken in de aanval. Stukken terugjagen is een juiste strategie. Zwart hoeft alleen maar te berekenen dat 2. ♗c7+ (2. ♗b6 ♖xb6) 2. ... ♖xc7 3. ♖xf7+ ♗d8 ongevaarlijk is. Andere acceptabele zetten zijn 1. ... f6 en 1. ... ♗h6. Wit moet op zijn paard op d5 passen.

1. ... ♗gf6 Wint geen tempo want wit ruilt gewoon. Na 2. ♗xf6+ ♗xf6 3. ♖b3 ♖e7 is er niets aan de hand.

Gelijke stelling.

1. ... ♖d6 Deze zet is niet goed. Wit wint met de afrekaanval 2. ♗b6 (niet inhalig een pion meepakken met 2. ♗xc7+ vanwege 2. ... ♜xc7 3. ♜xf7+ ♗d8 4. ♜g7 ♗df6 5. ♜xh8 ♜xc4 en wit is volledig onontwikkeld) 2. ... ♗gf6 3. ♗xa8 materiaal.
- 4) 1. ♗xe5 nodig omdat zwart na de andere zetten geen problemen heeft (schuld is de passieve ontwikkeling van de loper naar e2) 1. ... ♗xe5 2. d4 ♖d6 3. f4 ♗c6 4. e5 en nu staat wit wat beter na 4. ... ♖b4 5. exf6 ♜xf6 6. ♗b5 ♖a5 7. c3. De loper op a5 heeft voorlopig weinig toekomst.
 1. ♗a4 Wit wil de loper ruilen maar dat kost tijd. Zwart kan 1. ... ♖e7 en verder ontwikkelen. Het paard moet een keer terug. Scherper is 1. ... ♗xe4 2. d3 (of 2. ♗xc5 ♗xc5 3. ♗xe5 ♗xe5 4. d4 d6 met onvoldoende compensatie voor de pion) 2. ... ♗xf2 3. ♜xf2 ♖xf2+ 4. ♗xf2 d5. Meestal is de ruil van twee lichte stukken voor toren en pion niet goed omdat alle actieve stukken van het bord verdwijnen. Dat is hier anders door het sterke centrum en de geringe activiteit van alle witte stukken.
 1. d3 Zwart kan actief worden met 1. ... d5. Wit heeft zijn loper van f1 te passief ontwikkeld.
- 5) 1. **cx d5** De zwarte opmars d5 in het centrum is niet af te straffen, sterker nog wit mag blij zijn dat het nadeel binnen de perken blijft. 1. ... exd5 2. exd5 ♗b4 en nu vermijdt alleen 3. d6 een duidelijke slechtere stelling: 3. ... ♜xd6 4. ♜x6 5. ♖xb6 en zwart moet eerst zijn pion terugwinnen met 5. ... ♗fd5 6. ♖f2 ♗xc3 7. bxc3 ♜xe2. Beter is daarom 3. ... ♖f8 4. ♜ad1 ♗bd5 5. ♗xd5 ♗xd5 6. ♖f2 ♜xd6. Er is niet veel aan de hand al zal een grootmeester zeggen: "Ik heb liever zwart."
 1. ♜fd1 Gedachteloos ontwikkelen kost een stuk: 1. ... d4.
 1. ♗c2 Zwart kan de witte pionstructuur verslechteren met 1. ... dxe4 want 2. ♜xd8 ♜axd8 3. ♖xb6 ♜d2 is niet mogelijk.
 - 6) 1. **xe4** Dat is niet de eerste zet waar je naar kijkt maar het is relatief de beste mogelijkheid. Zwart kan verder ontwikkelen met 1. ... 0-0 (liever niet 1. ... ♗xe4 2. fxe4 en veld f3 komt vrij voor het paard.) of actief spelen met 1. ... ♜b6 (slaan op b2 en e5 komen in de stelling). Na 2. ♜b1 0-0 staat zwart beter.
 1. ♗xe4 Dit kost na 1. ... ♗xe4 verrassend een pion: 2. ♖xe4 f5 3. ♖d3 ♖xd4.
 1. fxe4 ♗g4 wint een pion met daarbij nog een goede stelling.
 - 7) 1. ... **f5** Het paard op de harde manier weggagen is goed (1. ... ♗f6? 2. ♗g5). Na 2. ♗c3 moet zwart oppassen dat wit d4 niet makkelijk kan doorzetten, dus 2. ... ♗c6 (2. ... ♗f6 3. ♗f3 ♖d6 4. d4). De paardzet maakt ook e4 mogelijk na 3. ♗f3 e4 4. ♗g5 ♗e5.
 1. ... ♗c6 Speelbaar. Wit ontwikkelt verder met 2. ♗f3 ♖e7 3. d3 en speelt ♗e4 terug naar g3 als het door een stuk aangevallen wordt.
 1. ... ♖f5 Laat de dekking van b7 in de steek en daardoor kan wit actief worden: 2. ♜f3 ♖g6 3. ♗g5 ♗f6? (3. ... ♗h6 is beter maar geeft na 4. ♜xb7 onvoldoende compensatie) 4. ♜b3 en wint en is dus beter dan 4. ♜xb7 ♗bd7 5. ♜b3 ♜e7.
 - 8) 1. **f5** Directe actie geeft voordeel. 1. ... ♜f8 (1. ... exf5 2. ♜e1 ♖e5 3. ♗f3) 2. ♗c4 ♖c7 (2. ... ♖e7 3. b3) 3. ♜e1 ♗c6 4. ♜xd5.
 1. ♗e4 0-0 (1. ... ♖e5 2. ♗f3 ♖c7 3. ♖g5 is minder goed) en wit staat wat beter na 2. c4 ♗f6 3. ♗xd6 ♜xd6 4. ♗b5. In het eindspel heeft wit de meerderheid op de damevleugel al vereist het verwezenlijken ervan techniek. Ook heeft wit een loper die makkelijk op twee vleugels kan werken.
 1. c4 ♗f6 Wit verzwakt zijn pionstructuur en dat weegt niet op tegen het paard uit het centrum jagen. Op f6 verdedigt het paard. Verder ontnemt de pion veld c4 aan het paard.
 - 9) 1. ... **0-0** Ontwikkelen is het goede plan. De rokade is nuttiger dan de paardzet naar c6. Na 2. c4 ♜a5+ 3. ♖d2 ♜a4 staat wit wat beter op grond van het loperpaar. Op Stap 5 niveau zeker geen dodelijk wapen omdat de realisering veel techniek vereist.
 1. ... ♖b5 is een blunder want wit wint met lokken materiaal dankzij een röntgeaanval: 2. c4 ♖xc4 3. ♖xc4 (maar niet 3. ♜a4+ b5) 3. ... ♜xc4 4. ♜c1.
 1. ... ♗c6 2. c4 ♜a5+ 3. ♖d2 gevolgd door 0-0 en ♖d3. Wit heeft het centrum, het loperpaar en meer ruimte, dus meer mogelijkheden voor zijn stukken.
 - 10) 1. **d5** wit moet direct actie ondernemen. 1. ... ♖xf3 (De pionzet is mogelijk omdat 1. ... ♗xe5 2. ♗xe5 ♖xd1 3. ♖b5+ verkeerd afloopt.) 2. ♜xf3 ♗xe5 3. ♖b5+ ♗d7 4. 0-0 f6 5. ♖f4 (5. ♖a3 b6 6. ♜ae1 e5 7. ♜xe5+) 5. ... a6 6. ♖d3 g6 7. ♜ae1
 1. ♜b1 Niet echt een tempowinst omdat het zwarte antwoord even nuttig is. 1. ... ♜c7
 1. h3 Niet slecht maar minder goed dan 1. d5. Zwart moet terug met de loper: 1. ... ♖e6 (1. ... ♖xf3 2. ♜xf3 cxd4 3. ♜b1 ♜d7 4. ♖b5 geeft wit meer voordeel).
 - 11) 1. ... **e4** 2. f3 (na 2. c3 is 2. ... ♖d5 juist; 2. ... ♖xh1 3. ♗xf7 geef wit voordeel) 2. ... ♜xd4
 1. ... ♖h7? kent een eenvoudige weerlegging 2. ♗xf7 ♗xf7? 3. ♜xe6+ ♗g6 4. ♖d3#
 1. ... ♗xg4 kost een stuk na 2. ♗xg4 ♜xd4 3. f3 of 3. ♗e3
 - 12) 1. **b3** Wit moet verhinderen dat zwart c5 of e5 speelt. Dat geeft hem meer ruimte. 1. ... e5 (1. ... c5 2. ♗xc5).

Nu blijft na 2. dxe5 ♖xe5 de d-pion hangen: 3. ♖xd5+. Inlassen van 1. ... a5 2. a4 verandert niet veel.

1. ♕d3 is onhandig want zwart kan 1. ... e5 spelen (beter dan 1. ... c5 2. dxc5 ♖c6) 2. dxe5 ♖xe5 en wit is met de koning in het midden in problemen (3. ♖xe5 ♖xf2# kan natuurlijk niet).

1. c3 ♖c6 Maar niet 1. ... e5 2. ♕d3 exd4 (2. ... e4 3. ♖xe4 dxe4 4. ♖b3+ ♗f7 5. ♕xe4) en wit speelt het best alsnog 2. ♖b3.

32 Opening / Kies de beste zet: C

- 1) 1. ♖a3 1. ... ♕xe5 (1. ... a6 2. ♖ac4 ♖c6 3. ♕g3! Op direct 3. ♖xd6+? ♖xd6 4. ♖g6 is 4. ... ♖xd4 heel sterk. Wit verliest materiaal - het paard op h8 gaat altijd verloren.) 2. dxe5 ♖d5 3. ♖b5 en het paard komt binnen. Op 3. ... ♖d7 volgt 4. ♖d6+ ♖f8 5. ♕e3. Groot voordeel natuurlijk.
 1. ♖c3 vanaf c3 dreigt alleen maar ♖b5 en dat is gemakkelijk te pareren. Niet altijd staat een paard het best op c3.
 1. c3 leidt tot een geïsoleerde pion. Goed als wit aanvalskansen zou hebben maar daarop is geen kans. Er blijven te weinig stukken over een dan is de d-pion alleen maar een zwakte: 1. ... cxd4 2. cxd4 ♖c6
- 2) 1. ♖g4 Na andere ontwikkelingszetten kan zwart rokeren en al blijft wit beter staan (meer ruimte) zwart komt een keer met c5. 1. ... ♖f8 Het verlies van de rokade is een permanent nadeel (zwarte koning kwetsbaarder en de h-toren lastig in het spel te brengen). 1. ... ♖f6 2. ♖xg7 ♗g8 3. ♖xf6+) 2. ♗e1 want 2. ... f5 is geen dreiging vanwege 3. ♖f3. Zwart blijft met een passieve loper op c8 zitten.
 1. ♕f4 0-0
 1. ♖f3 0-0
- 3) 1. ... e6 Zwart heeft zijn ontwikkeling nog niet afgesloten maar hij moet voorzichtig zijn. De pionzet sluit de loper op c8 in maar op de alternatieven komt 2. d5. Op de volgende zet is ♖c6 wel een goede zet.
 1. ... b5 2. ♕d5 (2. ♕xf7+ is de betere mogelijkheid die wat rekenen vereist maar wit loopt, aangezien de zet niet echt materiaal kost, geen risico. 2. ... ♗xf7 3. ♖e5 e6 4. ♖xf7 ♖xf7 5. ♖e4 ♕d7 6. ♖g5+) 2. ... ♖xd5 3. ♖xd5
 1. ... ♖c6 2. d5 ♖a7 3. ♗fd1 b5 4. ♕e2 ♕b7 ♖a7 staat nogal passief. 5. ♖e5 kijkt naar veld c6 (als zwart zijn paard naar c8 speelt) en maakt f3 vrij voor de loper.
- 4) 1. g4 De verzwakte zwarte pionstructuur en de koning in het midden maakt een directe afstraffing mogelijk.
 1. ... ♕d7 2. ♕d3 ♕g7 3. ♗xh7
 1. ♖d2 Wit blijft in het voordeel maar zwart speelt nog mee. 1. ... ♖c6 2. 0-0-0 ♕g7
 1. ♖ge2 Vertraagt de ontwikkeling en kost tijd. Na 1. ... ♕g7 2. ♖g3 ♖d7 kan zwart vervolgen met ♖c6 en 0-0-0.
- 5) 1. ... ♖a5 De ontpenning van ♖f6 gaat met tempo 2. ♖c2 (2. ♗c1 dxc4) 2. ... ♖e4
 1. ... 0-0 2. ♖b3 of 2. 0-0
 1. ... dxc4 (in de hoop op 2. ♕xc4 ♖a5) maar 2. ♕xf6 lost het probleem op.
- 6) 1. ... d5 Een tactische oplossing om met tempo te ontwikkelen. Na 2. ♖xd5 (2. ♖a4 ♕d7) 2. ... ♖b4+ 3. ♕d2 ♖xb2 4. ♕c3 (beter 4. ♕b5 ♕d7 maar zwart staat beter) 4. ... ♕b4
 1. ... f6 Wit ontwikkelt met temp: 2. ♖c3 fxe5 3. ♖d5 ♖d6 4. 0-0-0 met enorme ontwikkelingsvoorsprong.
 1. ... d6 is wat beter maar ook nu komt 2. ♖c3 (2. ♕b5 geeft zwart tijd 2. ... ♕d7 3. ♖c3 en nu niet 3. ... dxe5 4. ♖d5 maar 4. ... 0-0-0)
- 7) Wit heeft één pion minder maar de zwarte dame staat kwetsbaar in de lijn van de toren en zij moet de velden d6 en f6 dekken. Wit heeft meer goede zetten maar de stelling openen is veruit de beste.
 1. d4 cxd4 (1. ... ♖xd4 2. ♖d6+ ♖f8 3. ♕h6+ ♖g8 4. ♖f3 ♖xd6 5. ♖f6 ♖d4 6. ♖xe7) 2. ♕g5.
 1. ♖f3 f5 2. ♖c3 ♖xc3 3. ♖d6+ ♖f8 4. dxc3 h6 5. ♕e3 wit wint de pion terug en staat beter.
 1. d3 d5 2. ♖xc5 ♖d6 (2. ... ♖d4 3. ♖b3 en 4. d4 en het paard komt op c5) 3. d4 alle witte stukken zijn goed.
- 8) 1. ♖e4 1. ... ♖a6 (1. ... b6 2. c5 bxc5 3. ♕e3).
 1. ♕g5 is alleen leuk als zwart slaat: 2. ♖xb7 maar zwart speelt 1. ... f6 2. ♕e3 f5 en alle plannen met ♖e4 zijn van de baan.
 1. 0-0 te rustig. Na 2. ... ♖h6 (2. ... ♖f6 3. ♕g5 ♖c7 is minder) kan zwart rokeren.
- 9) 1. ... d5 In stellingen met de koning in het midden en een ontwikkelingsachterstand is een open e-lijn snel funest. Met tempo materiaal teruggeven is dan noodzaak. 2. ♕xf6 ♖xf6 3. ♖xf6 gxf6 4. ♕xd5 en zwart overleeft. Ook 2. ♗e1+ ♕e6 3. ♕xf6 gxf6 geeft geen voordeel.
 1. ... ♕e7 Rustig de rokade voorbereiden is net iets minder goed. Na 2. ♕xf6 gxf6 (2. ... ♕xf6 loopt slecht af na 3. ♗e1+ ♖f8 4. ♖d5; ook 3. ... ♕e7 4. ♖xg7 ♗f8 5. ♖c3 met de dreigingen ♖d5 en torenverdubbeling op de e-lijn. Materieel staat het gelijk!) 3. ♗e1 moet zwart toch een pion teruggeven met 3. ... d5 (3. ... 0-0 4. ♖g4+ ♖h8 5. ♕d3 d5 6. ♖h4) 4. ♕xd5 (4. ♖xf6 ♗f8 valt tegen want 5. ♕xd5 gaat niet vanwege 5. ... ♕e6) 4. ... ♕e6 5. c4 c6 6. ♖c3 en wit behoudt aanval.
 1. ... d6 is niet echt nuttig. Wit komt in het voordeel met 2. ♗e1+ ♕e6 3. ♕xe6 fxe6 4. ♗xe6+ ♖f7 5. ♗e3
- 10) Wit kan pion d4 winnen. Wat levert de beste stelling op?

1. ♖e2 h6 (Of 1. ... ♗e4 2. ♙f4 ♙f6 3. 0-0 en nu bijv. 3. ... g6 4. exd4 ♗xd4 5. ♗xd4 ♙xd4 6. ♙f3 krijgt wit zijn pion altijd terug met behoud van actief spel) 2. ♗xd4

1. ♙d3 is evenmin slecht maar wit moet wel de loper van de zwarte velden opgeven en dat is jammer: 1. ... h6

2. ♙xf6 ♙xf6 3. 0-0 ♗d6 4. b4 ♗ad8.

1. ♗xd4 is het niet: 1. ... ♗xd4 2. ♗xd4 ♗xd4 3. exd4 ♙b4+ 4. ♗d1 ♗e1#.

11) 1. ♗xe4 is duidelijk de enige zet. Na 1. ... dxe4 2. ♗d2 h6 3. ♙h4 g5 4. ♙g3 f5 5. e3 ♗f6 6. ♙c4 gaat wit met f3 aan de slag.

1. ♙f4 Niet goed want na 1. ... ♗xc3 2. bxc3 e6 3. e3 c5 staat zwart eerder beter.

1. ♗xd5 kost op simpele wijze een stuk: 1. ... ♗xg5 2. ♗xg5 e6.

12) 1. ♙g5 Niet voor luie rekenaars maar wel de beste. 1. ... ♙xf3 (1. ... f6 2. ♗xe5; 1. ... ♗de7 2. ♗bd2) 2. ♗xf3 ♗xg5 3. ♙xd5 0-0 4. ♙xc6 bxc6 5. ♗xc6 is een redelijk gezonde pionwinst.

1. ♙b5 0-0 (1. ... f6 2. ♗xe5) 2. ♙xc6 bxc6 3. h3 is voldoende voor gelijk spel. Linker is 3. ♗xe5 ♗d6 met spel voor de pion.

1. ♗xe5 lijkt aardig en wint in alle gevallen behalve na 1. ... ♙xf2+ 2. ♗xf2 (na andere koningszetten is

2. ... ♙xd1 het antwoord) 2. ... ♗h4+ en omdat 3. g3 ♗xh2 mat loopt, komt 3. ... ♙xd1 op de volgende zet.

33 Eindspel / Toren tegen pion: A

1) 1. ♗f2 ♗d2 2. ♗d8+ ♗c1 3. ♗e2 c2 4. ♗c8 ♗b2 5. ♗d2

2) 1. ♗e6 e3 2. ♗d5 ♗f3 3. ♗d4 e2 4. ♗d3

3) 1. ♗d7 ♗c4 2. ♗e6 d3 3. ♗e5 ♗c3 4. ♗e4 d2 5. ♗e3

4) 1. ... ♗f1 2. ♗f8+ ♗e2 3. ♗e8+ ♗f1 4. ♗f3 d2

5) 1. ... ♗e3

6) 1. ... ♗d4! 2. ♗f8 ♗e3 3. ♗c4 f3 4. ♗e8+ ♗d2!

7) 1. ... e3 (1. ... ♗e5? 2. ♗e1; 1. ... ♗f4? 2. ♗e6 e3 3. ♗d5 e2 4. ♗d4 ♗f3 5. ♗d3 ♗f2 6. ♗d2) 2. ♗d6 ♗e4!
3. ♗c5 ♗d3 (3. ... e2? 4. ♗c4 ♗e3 5. ♗c3 ♗f2 6. ♗d2)

8) 1. ♗b7 ♗c4 2. ♗a6 b3 3. ♗a5 ♗c3 4. ♗a4 b2 5. ♗a3

9) 1. ... ♗f2 2. ♗f8+ ♗e1! (1. ... ♗f1? 2. ♗e3; 1. ... ♗f3? 2. ♗f8+)

10) 1. ♗e5 ♗f6 2. ♗b5 g3 3. ♗b3

11) 1. ... ♗f4 2. ♗d8 ♗e3 3. ♗g4 d3 4. ♗e8+ (4. ♗g3 d2) 4. ... ♗f2!

12) Tekening

34 Eindspel / Toren tegen pion: B

1) 1. ♗b7 (1. ♗b7 ♗b5 2. ♗a7+ ♗a5 3. ♗b7) 1. ... ♗c4 2. ♗b6

2) 1. ♗c1 ♗d4 2. ♗b6 c3 3. ♗b5 ♗d3 4. ♗b4 c2 5. ♗b3

3) 1. ♗e1+ ♗f3 2. ♗d1 ♗e4 3. ♗c7 d4 4. ♗c6 d3 5. ♗c5 ♗e3 6. ♗c4

4) 1. ♗b1! e3 2. ♗a2+ ♗d1 3. ♗a8 e2 4. ♗d8+ ♗e1 5. ♗c2 ♗f2 6. ♗f8+ ♗e1 7. ♗e8

5) 1. ... ♗e4 (1. ... ♗e3? 2. ♗h2 c4 3. ♗d5) 2. ♗d6 c4 3. ♗c5 c3 4. ♗d1 c2 5. ♗c1 ♗d3

6) 1. ... ♗g4 2. ♗c6 ♗f4 3. ♗d5 g4 4. ♗b4+ ♗f3 5. ♗b3+ ♗f4

7) 1. ♗d8+ ♗c2 2. ♗e8 ♗d3 3. ♗f5 e3 4. ♗f4

8) 1. ♗g4 ♗e3 2. ♗g3 d3 3. ♗e1+

9) 1. ♗b7 (1. ♗c7+ ♗d4 2. ♗b7 ♗c4 3. ♗c7 ♗c5 4. ♗b8 b4 5. ♗b7 ♗c4 6. ♗b6 1 0) 1. ... b4 2. ♗c7 ♗c4
3. ♗b6 b3 4. ♗a5

10) 1. ... ♗c5 (1. ... b4 2. ♗d5) 2. ♗g7 b4 3. ♗f6 b3 4. ♗b8 ♗c4 5. ♗e5 ♗c3 6. ♗e4 b2

11) 1. ♗b4+ ♗d5 2. ♗b5 e4 3. ♗b1! ♗d4 4. ♗b4 ♗d3 5. ♗b3 e3 6. ♗d1+

12) 1. ♗f2+ (1. ♗c7 g5 2. ♗d6 g4 3. ♗d5 g3 4. ♗d4 ♗f4 5. ♗d3 ♗f3 6. ♗a8 g2=) 1. ... ♗e5 2. ♗g2 ♗f6 3. ♗c7
g5 4. ♗d6 ♗f5 5. ♗d5 ♗f4 6. ♗d4 g4 7. ♗f2+

35 Eindspel / Toren tegen pion: C

1) 1. ♗c7 (1. ♗d7 ♗d5) 1. ... ♗d5 2. ♗d7 ♗e4 3. ♗c6 (Reti 1921)

2) 1. ♗d1 g3 2. ♗c2+ ♗f1 3. ♗c8 g2 (3. ... ♗f2 4. ♗f8+ ♗e3 5. ♗e1 g2 6. ♗g8 ♗f3 7. ♗g7) 4. ♗f8+ ♗g1
5. ♗e2 ♗h2 6. ♗h8+ ♗g1 7. ♗g8 ♗h2 8. ♗f2

3) 1. ♗d6! g4 2. ♗d5 ♗f4 3. ♗d4 ♗f3 4. ♗d3 g3 5. ♗f7+ ♗g2 6. ♗e2

4) 1. ♗e4 g2 2. ♗f3 g1 ♗+ 3. ♗f2 ♗h2 4. ♗h6+ ♗h3+ 5. ♗f3

5) 1. ♗b1! (1. ♗a7? ♗b5 2. ♗b1 ♗a5 3. ♗a1+ ♗b5 4. ♗b1 ♗a5 5. ♗b7 ♗b5 6. ♗c7 ♗c5 7. ♗c1+ ♗d4!)
1. ... ♗c5 2. ♗a7 ♗b5 3. ♗b7 ♗a5 (3. ... ♗c5 4. ♗a6) 4. ♗c6

6) 1. ♗c7 b3 2. ♗d5 ♗a2 3. ♗c4 b2 4. ♗a7+ ♗b1 5. ♗b3 ♗c1 6. ♗c7+ ♗b1 7. ♗c8 ♗a1 8. ♗a8+ ♗b1
9. ♗a2 ♗c1 10. ♗xb2

7) 1. ♗a8 (1. ♗a1 b4 2. ♗b1 ♗b5 3. ♗c7 ♗c5) 1. ... b4 2. ♗b8+ ♗c5 3. ♗c7

- 8) 1. ♖a6! (1. ♖c6 ♖c2 2. ♖b5 b3; 1. ♖b6 ♖c3 2. ♚c7+ ♖d2) 1. ... ♖c2 2. ♚c7+ ♖d2 3. ♚b7 ♖c3 4. ♖a5 b3 5. ♖a4 b2 6. ♖a3
- 9) 1. ♖h5 (1. ♚f6+ ♖g4 2. ♚e6 ♖f4 3. ♖h5 e4 4. ♖h4 ♖f3 5. ♖h3 e3 6. ♚f6+) 1. ... e4 2. ♖h4 ♖f3 3. ♖h3 e3 4. ♚f6+ ♖e2 5. ♖g2
- 10) 1. ♖h6 (1. ♖g6 ♖f2; 1. ♖f6 ♖f2) 1. ... ♖f2 2. ♚f8+ ♖e3 (2. ... ♖g2 3. ♖g5 g3 4. ♖g4 ♖h2 5. ♚h8+) 3. ♚g8 ♖f3 4. ♖h5 g3 5. ♖h4 g2 6. ♖h3
- 11) 1. ♚g3+ ♖a2 2. ♚g4! (2. ♖d6? b4 3. ♖c5 b3 4. ♖b4 b2 5. ♚a3+ ♖b1 6. ♖b3 ♖c1) 2. ... ♖a3 3. ♖d6 b4 4. ♖c5 b3 5. ♚b4 b2 6. ♖c4 ♖a2 7. ♚a4+ ♖b1 8. ♖b3 ♖c1 9. ♚c4+
- 12) 1. ♖b7 b4 2. ♖a6 ♖a2 3. ♖b5 b3 4. ♖b4 b2 5. ♚a7+ ♖b1 6. ♖b3 ♖c1 7. ♚c7+ ♖b1 8. ♚h7

36 Eindspel / Toren tegen pion: D

- 1) 1. g7 ♚f1+ 2. ♖g6 (2. ♖g8? ♖e7 3. ♖h7 ♚h1+ 4. ♖g6 ♚g1+ 5. ♖h7 ♖f7 6. ♖h8 ♚h1#)
- 2) 1. b7 ♚a2+ 2. ♖b1! ♚b2+ 3. ♖a1 ♚b4 (3. ... ♚h2 4. b8♙ ♚h1+ 5. ♙b1 ♚xb1+ 6. ♖xb1; 3. ... ♚xb7 pat) 4. b8♙ ♚xb8
- 3) 1. ♖e5 (1. f5? ♖f3 2. ♖e7 ♚e4+ 3. ♖d7 ♚f4 4. ♖e6 ♖g4) 1. ... ♖e3 2. f5 ♚e4+ 3. ♖d6 ♚f4 4. ♖e6
- 4) 1. ♖g5 ♖c3 2. ♖f6 ♖d4 3. ♖e6
- 5) 1. ♖d3 (1. ♖e3? ♖c2 2. ♖d4 ♖d2 3. ♖e4 ♖e2 4. f5 ♚f8 5. ♖f4 ♖f2) 1. ... ♖c1 (1. ... ♖b2 2. ♖d4 ♖b3 3. f5 ♚f8 4. ♖e5) 2. ♖e4 ♖d2 3. f5 (3. ♖e5? ♚e8+) 3. ... ♖e2 4. f6
- 6) 1. ♖e6 ♖d8 2. ♖f6 ♚f8 3. ♖e6 ♚h8 4. ♖f6
- 7) 1. ♖e5! (1. ♖g7? ♚g1+ 2. ♖h7 ♚f1 3. ♖g6 ♖e4 4. f6 ♖e5; 1. ♖e6? ♖f4+) 1. ... ♖d3+ (1. ... ♖f3+ 2. ♖d6) 2. ♖d6
- 8) 1. ♖b6 (1. ♖c5? ♚c1+) 1. ... ♖c2 2. b5 ♖b3 3. ♖c6 ♚c1+ 4. ♖d6
- 9) 1. ♖b4 ♖c2 2. ♖c4
- 10) 1. b5 ♖d5 2. b6 ♚c8+ (2. ... ♚c1 3. b7 ♚a1+ 4. ♖b8 ♖c6 5. ♖c8 ♚h1 6. b8♗+) 3. ♖a7! ♖c6 4. b7 ♚c7 5. ♖a8 ♚xb7
- 11) 1. ♖b3! (1. ♖a4? ♖g2) 1. ... ♚h4 (1. ... ♖g2 2. ♖c4 ♖f3 3. b5 ♖e4 4. b6 ♚h1 5. ♖c5 ♚c1+ 6. ♖d6) 2. ♖a4! ♖g2 3. ♖b5! ♖f3 4. ♖c5 ♖e4 5. b5 ♚h5+ 6. ♖c6 ♖d4 (6. ... ♚h6+ 7. ♖c5!) 7. b6 ♚h6+ 8. ♖c7 ♖c5 9. b7 ♚h7+ 10. ♖c8 ♖c6 11. b8♗+!
- 12) 1. ♖g3! (1. ♖f3 ♚a4 2. ♖g3 ♖b2 3. ♖h4 ♖c3 4. ♖g5 ♖d4) 1. ... ♚a4! (1. ... ♖b2 2. ♖f4) 2. ♖h4 ♖b2 3. ♖g5 ♖c3 4. ♖f5 ♚a5+ 5. ♖f6 ♚a6+ 6. ♖f5 ♖d4 7. g5 ♚a5+ 8. ♖f6 ♚a6+ 9. ♖f5

37 Strategie / Sterk veld: A

- 1) 1. ... ♚xb3
- 2) 1. e6 fxe6 2. ♗e5
- 3) 1. a5
- 4) 1. ♚d5
- 5) Tekening
- 6) 1. ♚h3
- 7) 1. ... ♚f8 2. ♗c2 ♚h6
- 8) 1. ♚xf6 ♚xf6 2. ♚d5
- 9) 1. ... b4
- 10) 1. ... f3
- 11) 1. g3 Δ 2. ♚xc6; 1. ♚xc6? ♚e4+
- 12) 1. ♗h1

38 Verdedig tegen mat: A

- 1) 1. ♙a8+ (1. ♙a7+ ♖c8) 1. ... ♖xa8 2. ♚xd5+ ♖b8 3. ♚xf3
- 2) 1. ... ♚f3 2. ♖xf3 (2. ♚xf3 ♚c6+) 2. ... ♖f7
- 3) 1. ... ♙xg5 2. fxe5 ♚xg5+ 3. ♖c2 ♚xe6
- 4) 1. ... ♚xg1+ 2. ♖xg1 ♚e3+ 3. ♖f1 h5
- 5) 1. ♚e1! (1. ♗f1 ♙xf1+ 2. ♖xf1 ♚h1#) 1. ... ♙xe1+ 2. ♗f1
- 6) 1. ... ♚xe4+ (1. ... ♙d3+? 2. ♖a1 ♚xe4 3. ♚xg7+ ♖xg7 4. ♚h7+ ♖g8 5. ♚xf7+) 2. ♙xe4 ♙d3+
- 7) 1. ... ♗e3+ (1. ... c4 2. ♚xg8+ ♖xg8 3. ♚xc4+) 2. ♖d3 c4+
- 8) 1. ♚b8+ (1. ♚b5? ♙h4+ en 2. ... ♚xb5) 1. ... ♖h7 2. ♚b5 ♚xb5? 3. ♙d3+
- 9) 1. ... ♚d1 2. ♚xd1 ♙xf6
- 10) 1. ... ♗f2+ 2. ♖h2 ♗g4+ 3. ♖h3 ♗f6
- 11) 1. ... ♙e3+ 2. ♖xe3 ♗f5+ 3. ♖f2 ♚g7
- 12) 1. ... ♙d4! (1. ... ♙c1 2. ♙d8+ ♗c8 3. ♙a5+; 1. ... ♙a1 2. ♙d8+ ♗c8 3. ♙xe8)

39 Verdedig tegen vrijpion: A

- 1) 1. ♖b3 g5 (1. ... b1♙ 2. ♜f7#) 2. ♙xc2
- 2) 1. ♗d5 g2 2. ♗f4 g1♙ 3. ♗e2+
- 3) 1. ♜h8 c1♙ 2. ♜d8+ ♗c5 3. ♜c8+
- 4) 1. ... ♜b3+ 2. ♗g2 ♜b2+ 3. ♗f3 ♜d2
- 5) 1. ♜a5 ♗xa5 2. b4+ ♗xb4 3. ♗b2
- 6) 1. ♜d1+! ♗e7 (1. ... ♗c7 2. ♗e6+; 1. ... ♗c8 2. ♗e6) 2. ♗f3
- 7) 1. ♜b8+ ♗a7 2. ♗e5 e1♙ (2. ... ♗xb8 3. ♗d3) 3. ♗c6#
- 8) 1. ♙a1! ♗b1 2. ♙d4 ♗c2 3. ♗e5
- 9) 1. ♙e1 fxe1♙ 2. ♗g2+
- 10) Tekening
- 11) Tekening
- 12) 1. ♜fe1 a1♙ 2. ♜1e7#

40 Vrijpion bedwingen: A

- 1) 1. ♗e5 b2 2. ♗c4 b1♙ 3. ♜a3#
- 2) 1. ♜a3+ ♗b1 2. ♗b6 ♗c2 3. ♗a4! b1♙ 4. ♜c3#
- 3) 1. ♜h4+ ♗g2 (1. ... ♗g1 2. ♗g3) 2. ♜h1 ♗xh1 3. ♗g3+
- 4) 1. ♗a5 a1♙ 2. ♜a6+ ♗b8 3. ♗c6+
- 5) 1. ♗g5! f1♙+ (1. ... ♗h5 2. ♗e4+ ♗h4 3. ♗d2!) 2. ♗f3+ ♗h3 3. ♜h5+ ♗g2 4. ♜h2# (Kasparjan 1936)
- 6) 1. ♜d2 ♗b1 2. ♗e4 c1♙+ 3. ♗c3+ ♗a1 4. ♜a2#
- 7) 1. ♗d6 h2 2. ♗b5+ ♗b8 3. ♜f8#
- 8) 1. ♗d4 exd4 (1. ... a1♙ 2. ♜d8#; 1. ... ♗xd4 2. ♜d8#) 2. ♜g5+ ♗d6 3. ♜a5
- 9) 1. ♗e1 (1. ♗xf2 pat) 1. ... f1♙+ 2. ♗f3+ ♗h3 3. ♜h5+ ♗g2 4. ♜h2#
- 10) 1. ♗d7 a6 (1. ... a5+ 2. ♜xa5+) 2. ♜b8+ ♗a7 3. ♗e5 g1♙ (3. ... ♗xb8 4. ♗f3) 4. ♗c6#
- 11) 1. ♗f8+ ♗f6 2. ♗d7+ ♗g6 3. ♜e6+ ♗g5 4. ♜f6
- 12) 1. ♗xe4 f1♙ 2. ♜b3 ♗xb3 (2. ... ♙g1+ 3. ♗c5+) 3. ♗d2+

41 Verdedig tegen dreigingen: A

- 1) 1. ... ♜e8 (1. ... ♙xd7 2. ♜xd7 ♜xf7 3. ♜d5)
- 2) 1. ♗b5 (1. ♗d2 ♙b4+ 2. ♗c1 exf4 3. ♗b5 ♗f6 4. ♗xd4 ♙g6; 1. ♙xe5 ♙b4#)
- 3) 1. ♙xh7+ (1. ♜xd4? ♜f1#; 1. ♜e1? ♗f5+) 1. ... ♗xh7 2. ♗xf8+ ♗g8 3. ♜xd4
- 4) 1. ♗d6 ♜xe5 (1. ... ♜f8 2. ♙e7) 2. ♜xe5 (2. ... ♗g8 3. ♜e8+ ♙xe8 4. ♗xe8)
- 5) 1. ♙c2 (1. bxc4? ♜a1+ 2. ♗c2 ♙a4+; 1. ♙c3 ♗xc3; 1. ♙f3 ♗xd2 2. ♜xd2 ♜a1+)
- 6) 1. ... ♙d3 (1. ... ♙xg2 2. bxc5) 2. ♙a2 (2. ♙xd3 ♗xd3 3. ♗xh6 (3. ♗xd3 ♗xf7) 3. ... ♗xb4) 2. ... ♗a6 3. b5 ♗b4 4. ♙b3
- 7) 1. ... ♙e6+ (1. ... ♜xf1? 2. ♗b5+ ♗d7 3. ♜xc6; 1. ... ♙f7+? 2. ♜xf7+ ♜xf7 3. ♗b5+) 2. ♗d5+ ♗d7 3. ♜xf8 ♙xd5+ 4. ♗a1 ♜xf8 5. ♙xf8 ♙f7 =
- 8) 1. ♙xd2 (1. ♙f8+ ♗h7 2. ♜xc1 dxc1♙+ 3. ♗h2 fxe6) 1. ... ♙xd2 (1. ... ♙xe1+ 2. ♗xe1) 2. ♜xa1 ♙d5
- 9) 1. ... ♜e1+ (1. ... cxd6 2. ♙a4; 1. ... ♙xf4 2. d7+) 2. ♜xe1 (2. ♙xe1 ♙xf4 3. d7+ ♗d8) 2. ... ♙xf4 3. ♜bd1 (3. ♙g3 ♙a4) 3. ... cxd6
- 10) 1. ♙e7 (1. ♙e6? ♙c4 2. ♜ae2 ♜xe1+ 3. ♜xe1 ♙xe6) 1. ... ♙c5 (1. ... ♙d1 2. ♜ae2) 2. ♙e2 (2. ♙e6? ♙c4)
- 11) 1. ... ♜xf4 (1. ... ♜f6 2. ♗f7+ ♗g8 (2. ... ♜xf7 3. ♙xf7) 3. ♗d8+ ♙e6 4. ♗xe6) 2. ♗f7+ (2. gxf4 ♙xf4+ 3. g3 ♙xg5; 2. ♙f7 ♜h4+) 2. ... ♜xf7 3. ♙xf7 ♙xg3+
- 12) 1. ... ♜fe8 (1. ... ♙xc4 2. ♗e7+ ♗h7 3. ♙xh5+; 1. ... ♗xc4 2. ♗e7+; 1. ... ♜d7 2. ♙xh5; 1. ... ♜de8 2. ♙xh5 gxf5 3. ♗f6+) 2. ♗f6+ ♗f8

42 Toreneindspel / Mat: A

- 1) 1. ♜a8! ♗xa4 2. ♗b6#
- 2) 1. ♜e6 Δ 2. ♜h6+ 3. g6+
- 3) 1. ♗g8
- 4) 1. ♗d3 ♜d7+ 2. ♗c3 Δ 3. b4#
- 5) 1. f5+ ♗h6 2. ♜g8!
- 6) 1. a3+ ♗xa3 2. ♜g4 Δ mat.
- 7) 1. ... ♜d6 2. ♜xa7+ ♗e6
- 8) 1. ♗f6 ♜f2+ 2. ♗g7 g4 3. ♜a5+
- 9) 1. g4! ♜xg4 2. ♜c7 Δ mat
- 10) 1. ♜e1+ ♜b1 2. ♜c1 ♜xc1 3. ♗xc1 h5 4. gxf6

- 11) 1. ... ♖e5 2. ♗g4+ ♕c3 Δ 3. ... ♖a5+
 12) 1. f5 exf5 (1. ... g5 2. f6 ♖b8 (2. ... gxh4 3. f7 hxg3+ 4. ♕g2 h4 5. f8♗ h3+ 6. ♕g1 gxf2+ 7. ♕xf2) 3. hxg5
 ♕xg5 4. f7 ♖f8 5. ♕h3 ♕g6 6. ♕h4 ; 1. ... ♖xg3 f6) 2. ♖f4#

43 *Toreneindspel / Röntgenschaak): B*

- 1) 1. ... ♖h7+ 2. ♕g4 ♖g7+
 2) 1. ♖h6+ ♕d7 2. ♖h8 ♖xa7 3. ♖h7+
 3) 1. ♖a4 ♖xa4 2. ♖h3+ ♕d4 3. ♖h4+
 4) 1. a3+ ♕xa3 2. ♖a5+ ♕b4 3. ♖a4+
 5) 1. ... ♖a3+ 2. ♕e4 ♖a4+ Δ 3. ... ♖h4; 2. ♕e2 ♖a1
 6) 1. ♕g3 ♕f7 2. ♖h8 (1. ♖h8? ♖h1+; 1. ♖g8? ♖h1+ Δ 2. ... ♖g1+)
 7) 1. b6 axb6 2. a7
 8) Tekening
 9) 1. e7 ♕xe7 2. ♖c8
 10) 1. ♕e4 h3 2. ♖h8 ♖xa7 3. ♖h6+ ♕e7 4. ♖h7+
 11) 1. a6! bxa6 2. ♖a8; 1. ... ♖h6 2. axb7 ♕xb7 3. c6+ (1. c6? a6!)
 12) 1. ♖g1! ♖a2 2. ♖g8 (1. ♖g8? ♖h1+)

44 *Toreneindspel / Vrijpion: A*

- 1) 1. ♖b7 ♕c8 2. ♖e7 ♕d8 3. ♖a7
 2) 1. ♖f7 ♕c6 (1. ... ♕c8 2. e7 ♕d7 3. e8♗+; 1. ... ♕b8 2. e7 ♖c8 3. ♖f8) 2. e7 ♖c8 3. ♖f8 ♕d7 4. ♖xc8
 3) 1. ♖d2+ ♕e7 2. f6+ ♕e8 3. f7+ ♕e7 4. ♖xd8 ♕xd8 5. f8♗+
 4) 1. h7 ♖f8 2. ♖g4+ ♕h6 3. ♖g8
 5) 1. ♖e7 ♖xe7 2. f6+ ♕xf6 3. h8♗+
 6) 1. ♕a1 ♕a4 2. ♕b2 ♖h5 3. a7 ♖a5 4. ♖b3 (4. ♖b7)
 7) 1. a7 ♖xh6+ (1. ... ♖d8 2. h7 ♕f7 3. ♖g8) 2. ♖h4 ♖xh4+ (2. ... ♖a6 3. ♖h8+ ♕e7 4. a8♗+-) 3. ♕g3
 8) 1. ♖c3+ ♕a4 2. ♖c1 ♖xb7 3. ♖a1+ ♕b5 4. ♖b1+
 9) 1. ♖e8 (1. ... ♕g6 2. ♖xe6+ ♕h7 3. ♖c6 ♖a3 4. ♕e2)
 10) 1. ♖f6 (1. ♖g7+ ♕h8 2. ♕f7 h2) 1. ... ♖e8 (1. ... h2 2. ♖d6 ♖e8 3. ♖d8) 2. ♖d6
 11) 1. ♖a4 ♖xa4+ 2. ♕b5 ♖a7 3. c6
 12) 1. ♖b2! ♖xc7 2. ♖b8+ ♕f7 3. ♖b7 ♖e7+ 4. ♕d6 ♖xb7 5. axb7

45 *Toreneindspel / Mix: A*

- 1) 1. ... ♖g8 2. ♖a4 ♖g3
 2) 1. ♖c8+ (1. b6 ♕b5 (1. ... ♖e1+ 2. ♕d6 ♕b5 3. b7 ♕b6=) 2. ♕d6 ♕a6=) 1. ... ♕b4 2. b6
 3) 1. h5 ♖xh5 2. ♖e5
 4) 1. ♖h1+ ♕g2 2. ♖c1 ♖a8 3. ♖xc2+
 5) 1. ... ♕e7 (1. ... ♕d8 2. b7) 2. ♖b4 (2. ♖h4 ♕d6) 2. ... ♖d8 3. ♕c4 ♕d7
 6) 1. ♖f3 (1. ♖e2 ♕g7) 1. ... ♖e1+ 2. ♕f7 ♖h1 3. ♕e7
 7) 1. ♕f3+ (1. ♖d5 ♕g3) 1. ... ♕h3 (1. ... ♕g1 2. ♕g3 ♕f1 3. ♖h2 c4 4. g5) 2. ♖d5 ♖xh7 3. ♖h5+ ♖xh5
 4. gxh5
 8) 1. ♖g7+ ♕c8 2. ♕b5 (2. ♕b6? ♖a4!) 2. ... a2 3. ♖g8+ ♕b7 4. ♖g7+ ♕b8 5. ♖g8+
 9) 1. ... ♖c8 2. g3 c5+ 3. bxc5+ bxc5+ 4. ♖xc5 ♖xc5
 10) 1. ♖c5! ♖h6 2. ♖c6+! (2. b5+? ♕b7) 2. ... ♖xc6 3. b5+ ♕b6 4. bxc6 ♕xc6 5. ♕a5 (5. ♕b4? ♕b6) 5. ... ♕b7
 6. ♕b5
 11) 1. ... f6 2. f4 (2. f3 ♖f1) 2. ... ♖f1 3. fxg5 (3. f5+ ♕h6) 3. ... fxg5
 12) 1. ♕e4! (1. ♕e5? ♖d3!; 1. ♕c5? ♖d3) 1. ... ♖e1+ 2. ♕f3 (2. ♕f4? ♖d1) 2. ... ♖d1 3. ♖xa3 ♖xd5 4. ♖a1+

46 *Aanval op de rokadestelling: A*

- 1) 1. ... ♖xf3 2. gxf3 ♗g5+ 3. ♕h1 ♗h5
 2) 1. ♕f6 ♕g8 2. ♕h5 gxh5 3. ♗f6#
 3) 1. ♕f6 gxf6 2. ♗xf6 ♕h7 3. ♗h8+ ♕g8 4. ♗xh6#
 4) 1. ♕h6+ ♕f8 2. ♕f5
 5) 1. ♗xh7+ ♕xh7 2. ♖h3+ ♕g7 3. ♕h6+ ♕h7 4. ♕f8+
 6) 1. ♗xg4 fxg4 2. ♕g6+ hxg6 3. hxg6+
 7) 1. ♗xg6 hxg6 2. ♕f4
 8) 1. ♗xh7+ ♕xh7 2. ♖xh7+ ♖xh7 (2. ... ♕xh7 3. ♖h3+) 3. ♖g8#
 9) 1. ♕f6+ gxf6 (1. ... ♕h8 2. ♗c2) 2. ♗g4+ ♗g5 3. ♕xf6

- 10) 1. ♖xg7+ ♗xg7 2. ♕h6+ ♗xh6 3. ♜f6+ ♗h5 4. ♕d1#
- 11) 1. ♕xh6 ♖xh6 (1. ... ♕g7 2. ♕g5+ ♗g8 3. ♕f6) 2. ♜xh6+ ♗xh6 3. ♖g5
- 12) 1. ♗h5 gxh5 2. ♖g1

47 Aanval op de rokadestelling: B

- 1) 1. ♗f5 exf5 2. ♗d5
- 2) 1. ♖xc6 ♖xc6 2. ♜h6
- 3) 1. ♜g5+ ♗h8 2. ♖g3
- 4) 1. ♖a7 ♜xa7 2. d7
- 5) 1. b4 (1. ♕xf6 hxg5) 1. ... ♜b5 2. ♕xf6
- 6) 1. ... ♖b4 (1. ... ♗f3+? 2. ♕xf3 ♜xf3 3. ♜e4) 2. axb4 (2. f3 ♕c5+; 2. ♜xc6 ♗f3+) 2. ... ♗f3+ 3. ♕xf3 ♜xf3
- 7) 1. ... ♕xe5 2. fxe5 ♗g4 3. h3 ♜g3
- 8) 1. ... ♗b3 2. ♕xb3 ♕xe3+ 3. ♜xe3 ♜g2#
- 9) 1. ♜g5 ♖b8 (1. ... ♕xg5 2. ♖h8+ ♗g7 3. ♖1h7#) 2. ♗xf6+
- 10) 1. ♕e4 (1. ♜xh5? ♜xg2#) 1. ... ♜c8 2. ♜xh5 (2. ♗xh7 ♕xe4 3. ♗xf8 d5)
- 11) 1. ... ♖d2 2. ♕xd2 (2. ♕xf3 ♖xf2 3. ♗xf2 ♜h2+ 4. ♕g2 ♕h4) 2. ... ♕d4
- 12) 1. ♕xe4 (1. ♗xg7 ♗xg7 2. ♕xe4 c5) 1. ... ♗xe4 2. ♜h6 ♕f6 3. ♕xf6

48 Aanval op de rokadestelling: C

- 1) 1. ♜xf7 ♗xf7 2. ♖g8+ ♖xg8 3. ♗xf7#
- 2) 1. ♖f6 ♜xe5 2. ♜xh6+ ♕xh6 3. ♖xh6#
- 3) 1. ♜h6 ♗h8 2. ♖g3 ♖g8 3. ♜f6+
- 4) 1. ♜g5 d5 2. ♜g7+ ♕xg7 3. ♕xg7+ ♗g8 4. ♕f6#
- 5) 1. ♜g5+ ♗f8 2. ♜f6 (2. ♖h4 ♕e5) 2. ... ♕e5 3. ♜xe5 f6 4. ♜xf6+ ♖f7 5. ♜h8+ ♗e7 6. ♖d7+ ♕xd7 7. ♖xd7
- 6) 1. ♗c7 ♖b8 2. ♗e8
- 7) 1. ♕g6+ ♗g7 (1. ... fxg6 2. ♖xg6 exf5 3. ♜xh6#) 2. ♕h7+ ♗xh7 3. ♖h3 ♖h8 4. ♜xh6+ ♗g8 5. ♖g3#
- 8) 1. ... ♗e1 2. ♖xe1 ♜f3+ 3. ♗g1 ♕h3
- 9) 1. ♗g5 ♕xf5 2. ♗xh7 ♜e6 3. ♗xf6+
- 10) 1. ... ♜h3 2. ♖g1 ♖h5 3. ♗xh5 ♜xf3+
- 11) 1. ♖g3+ ♗h7 2. ♖f5 ♜h6 3. ♖h5
- 12) 1. ... ♕f8 2. ♕e6 ♕g7 3. ♖d3 ♜a3

49 Aanval op de rokadestelling: D

- 1) 1. ♖g6 fxg6 2. ♜xg6+ ♗h8 3. ♜xh6+ ♜h7 4. ♜xf8+
- 2) 1. ♜e3 (1. ♜g5? ♜f8) 1. ... ♜f8 2. ♜xd4
- 3) 1. ♕c4+ ♗h8 2. ♜xh6+ gxh6 3. g7+ ♗h7 4. gxf8 ♗+ ♗h8 5. ♖g8#
- 4) 1. ♖g7 ♖xg7 2. fxg7+ ♜xg7 3. ♖f8+ ♜xf8 4. ♜xf8# (4. ♜xh7#)
- 5) 1. ♗xc6+ dxc6 2. ♗a7 ♜e1 3. ♗xc6#
- 6) 1. ... ♖xa3 2. bxa3 ♜h4
- 7) 1. ♜a1+ ♖g7 2. ♖xh7+ ♗xh7 3. ♜h1+ ♗g6 4. ♜h5+ ♗f6 5. e5#
- 8) 1. ♕c4 (1. ♕b5 ♜d6 2. ♕xe8 ♖xe8) 1. ... ♜xc4 (1. ... ♜f6 2. fxg6; 1. ... ♖a6 2. ♕xf7+) 2. f6
- 9) 1. ♕xg6 hxg6 2. ♜xg6 ♖xd6 3. ♖xf7
- 10) 1. ♜e2 ♕e6 (1. ... ♜xe2 2. ♗xf7#; 1. ... ♜f6 2. ♜e5 (2. ♗xf7+)) 2. ♗xf7+ ♜xf7 3. ♜e5+ ♜f6 4. ♜xf6#
- 11) 1. ♕f5 (1. ♜g4+? ♗h8 2. ♜f5 e4) 1. ... ♗e6 (1. ... h6 2. ♜g4+ ♗h8 3. ♜h4 ♗g7 4. ♜g3+ (4. ♖f1) 4. ... ♗h8 5. ♜e3) 2. ♜h5 ♖e8 3. ♜xh7+ ♗f8 4. ♜h8#
- 12) 1. ♕xg7 ♗xg7 2. ♖d8 ♗ce6 3. ♜xg7+ ♗xg7 4. ♗h6+ ♗h8 5. ♖xf8#

50 Strategie / Open lijn: A

- 1) 1. f4
- 2) 1. cxd5 exd5 2. ♖ac1 ♖ac8 3. ♕a6
- 3) 1. ♖g6
- 4) 1. ♖c6
- 5) 1. ... ♗b4
- 6) 1. ♕a6!; 1. ♖ac1 ♖ac8 2. ♕a6 ♖c5
- 7) 1. ... ♗g3 2. ♖c1 ♗e4
- 8) 1. ♖c8 ♗f8 2. ♖xd8+ ♖xd8 3. ♖c7
- 9) 1. ♗d3 ♖b7 2. ♖a1

- 10) 1. ... ♖c6 2. ♗xc6 ♜xc6+
- 11) 1. g4 (1. ♙g5 ♗g7 2. ♙xf6+ ♗xf6 3. ♚d7 ♚b8 4. c5 ♗e6 5. ♚c7 f6)
- 12) 1. ♜e5

51 Strategie / Open lijn: B

- 1) 1. f4 (1. f3 f6 2. exf6 gxf6 3. ♗f2 ♗f7 4. ♚b1 ♚e8) 1. ... g5 (1. ... f6 2. ♗f2 ♗f7 3. ♚b1 ♚e8) 2. ♗f2 (2. fxg5 ♗g7 3. ♗f2 ♚b8) 2. ... gxf4 (2. ... ♗g7 3. ♚b1 f6 4. ♚b7+ ♗g6) 3. ♚b1 ♗g7 4. ♗f3
- 2) 1. ♚c6 ♜d8 (1. ... ♜e8 2. ♚xf6 gxf6 3. ♙xd5 ♚c8 4. ♜g6+) 2. a4
- 3) 1. ♚xd8 ♚xd8 2. ♙a3 ♚c8 3. ♚d1
- 4) 1. ♜f3 (1. ♜xe4 dxe4 2. ♚ed1 (2. ♚xc8 ♚xc8 3. ♚d1) 2. ... h5 (2. ... ♗f8 3. ♚xc8 ♚xc8 4. ♚d7 ♚b8 5. g4) 3. ♚xd8+ ♚xd8 4. ♚c7 ♚b8 5. ♚e7 f5 6. h3 ♗f8 7. ♚e5) 1. ... ♜xf3+ 2. ♗xf3 f6 3. ♚ed1 ♚xc1 4. ♚xc1 ♚d7 5. b4 ♗f7 6. g4 g5 (Waardenburg, F-Koning NJK Rotterdam 2016)
- 5) 1. ♚c6 ♗h8 2. ♚fc1 g6 3. ♜c3
- 6) 1. ♗a4! ♗e7 (1. ... ♚c7 2. ♚c3 ♚xc3 3. ♗xc3 ♗e7 (3. ... ♗e8 4. ♗d4 ♗c7 5. ♗c3) 4. ♗c5) 2. ♗b6 ♚d8 3. ♚c3 ♗d6 4. ♚c5
- 7) 1. ♗xb5 ♜xb5 2. ♙h3 ♚xc1 3. ♚xc1
- 8) 1. ♜d1 ♜c6 2. ♚d7 ♚c7 3. ♚d6 ♜e4 4. ♚d8+ ♗g7 5. h4 (5. ♚b8 g5 6. h3 g5 ♚b8!)
- 9) 1. ... b5! (1. ... ♗e6 2. ♗f2 b5 3. ♗d2) 2. cxb5 axb5 3. ♗f2 (3. a4 ♚c3)) 3. ... ♗e6 (3. ... ♚a8 4. ♚d2 ♗c6) 4. e4 ♚a8
- 10) 1. ♜a1! ♗f5 (1. ... ♗c6 2. ♚c1) 2. ♚c1 ♜d7 3. ♜c3
- 11) 1. ... ♗e4 2. ♜e3 (2. ♚xe4 ♚xd1+ 3. ♙xd1 ♚xd1+ 4. ♚e1 ♜d7 5. h3 ♚d3 6. ♜c2 g6 7. ♚e2 ♜d4) 2. ... ♚xc2 3. ♜xe4 ♚xb2
- 12) 1. ♙a6 ♜b8 2. ♙xb7 ♜xb7 3. ♜c2 ♚e8 4. ♜c7 ♚e7 5. ♜d6

52 Remise / Pat: A

- 1) 1. ♚g7+ ♗xg7 (anders eeuwig schaak) 2. ♙d4+ ♜xd4 pat
- 2) 1. ♗e8 ♗e6 (1. ... ♙xf6 pat) 2. f7+ ♗g7 3. f8♜+ ♗xf8 pat
- 3) 1. ♜d1+ ♜xd1 pat
- 4) 1. ♗h4 a3 2. ♗h5 a2 3. h4 a1♜ pat
- 5) 1. a8♜ (1. g5+? ♗f7 2. g6+ ♗g8 3. a8♜+ ♙f8+) 1. ... ♙c1+ 2. g5+ ♙xg5+ 3. ♗h7 ♚xa8 pat
- 6) 1. ♜h5+ (1. ♚f3? ♜xf3 2. ♜c2+ ♗g8) 1. ... ♗g8 2. ♚f8+! ♗xf8 3. ♜f3+! ♜xf3 pat
- 7) 1. ♚a6+ ♙xa6 2. a8♜+ ♗b6 3. ♜a7+ ♚xa7 pat
- 8) 1. ♚a5 ♜xa5 (1. ... ♜b3+ 2. ♗f8 ♜xa5 3. ♜e5+ ♜xe5 pat (3. ... ♗g6 4. ♜e6+ ♜xe6 pat) 2. ♜f5+ ♜xf5 pat (2. ... ♗h6 3. ♜f6+ ♜xf6 pat
- 9) 1. ... ♚g1+ 2. ♚xg1 ♗g3+ 3. ♜xg3 (3. ♚xg3 ♜g2+) 3. ... ♜xg1+ en pat
- 10) 1. ♜h1! (1. ♙g2? f1♜+; 1. ♜a2? ♜f3+ 2. ♗g6 ♙e5 3. ♗h7 ♗b7; 1. ♜a5? ♜b1+! 2. ♗g5 ♜e4 3. ♜xa3 ♙f4+) 1. ... ♜xh1 2. ♙g2+ ♜xg2 pat
- 11) 1. ♚h4+ ♗xh4 2. ♚f4+ ♜xf4 (2. ... ♙xf4 pat) 3. g3+ ♗g4 (3. ... ♜xg3 pat) 4. gxf4 ♙xf4 5. ♗g2 1/2-1/2
- 12) 1. ... f6+ 2. ♜xf6 ♜h4+ 3. ♗xh4 g5+ en pat

53 Remise / Onvoldoende materiaal: A

- 1) Tekening
- 2) 1. ♗c7+ ♗a7 2. ♙d4+ ♜xd4 3. ♗b5+
- 3) 1. ♚f7+ ♗xf7 (1. ... ♗g5 2. ♚g7+; 1. ... ♗e6 2. ♗d8#) 2. ♗xe5+
- 4) 1. ♗c1 ♙f4+ 2. ♗d1 ♗b2 3. ♗e2 ♗xa1 4. ♗f3
- 5) 1. ♗e5 (1. ♗h6 ♙f3 2. ♗c5 ♗g3 3. ♗f5+ ♗f4) 1. ... ♗g3 2. ♗g4
- 6) 1. ♚d4+ ♗c6 (1. ... ♗e5 2. ♚e4+ ♗xe4 3. ♗c5+) 2. ♚c4+ ♜xc4 (2. ... ♗bxc4 3. ♗d4+; 2. ... ♗d7 3. ♗c5+; 2. ... ♗b7 3. ♗c5+; 2. ... ♗b5 3. ♗d4+) 3. ♗a5+
- 7) 1. ♗d1 ♗b3 (1. ... ♗b4 2. ♗d7) 2. ♗e4 f5 3. ♗c3
- 8) 1. ♗c8 (1. ♗d6 ♗e3) 1. ... ♙g7 2. ♗c7
- 9) 1. ♚e4 ♜g5 (1. ... ♜d8 2. ♚e8+ ♜xe8 3. ♗f6+) 2. ♚g4 ♜xg4 3. ♗f6+
- 10) 1. d7 ♜xd7 2. ♙c6+ ♜xc6 (2. ... ♗xc6 3. ♗e5+) 3. ♗d4+
- 11) 1. b8♗+! ♗b6 2. ♗d7+ ♗xc6 (2. ... ♗xd7 pat) 3. ♗xc5
- 12) 1. ♗f5+ ♗f2 2. ♚f1+ ♗g2 3. ♗e3+ ♙xe3 4. ♚xh1

54 Remise / Onvoldoende materiaal: B

- 1) 1. ♗d5 ♚a3 (1. ... ♚a1 2. ♗xe3) 2. ♗c7+ ♗a7 3. ♗b5+
- 2) 1. ♙e8 ♚e6 (1. ... ♚a8 2. ♙c6) 2. ♙d7

- 3) 1. ♖a8 ♖a2 2. ♖d8 ♖d2
- 4) 1. ♙f3+ ♗b8 2. ♙g2 ♙e2 3. ♙f3 ♙f1 4. ♙g2
- 5) 1. ♗d5 ♖e5 2. ♗f4+ ♗g4 3. ♗d3 ♖d5 4. ♗xe1 ♖d2 5. ♗g1
- 6) 1. ♗g2! ♗g7+ 2. ♖g3 ♗xf7 3. ♖h3+
- 7) 1. e8♗ ♖xe8+ 2. ♗xd7 en de loper valt want op 2. ... ♖g8 volgt 3. ♙d5+
- 8) 1. ♗d3 ♖d1 2. ♗c2 ♖f1 3. ♗b2 (*Pogosjants 1971*)
- 9) 1. ♗b6 (1. b8♗? ♖a4+ 2. ♗b7 ♖b4+ 3. ♗c7 ♖xb8; 1. h6? c5 2. ♗b6 ♖b4+ 3. ♗c6 ♖xb7) 1. ... ♗d7 (1. ... ♗d5 2. h6; 1. ... ♖b4+ 2. ♗xc6) 2. b8♗+ (2. b8♗ ♖b4+ 3. ♗a7 ♖xb8 4. ♗xb8 ♗e7) 2. ... ♗d6 3. ♗xc6
- 10) 1. ♗c6! ♖xd5 2. ♗c3+ ♗d4 3. ♗xb5+ (3. ♗xd5 b4) 3. ... ♗e5 (3. ... ♗c4 4. ♗a3+ ♗d4 5. ♗b5+) 4. ♗c7
- 11) 1. ♗g3+ ♗xg3 2. ♖h2+ ♗xh2 3. g7
- 12) 1. ♗e6! ♖xh3 (1. ... fxe6+ 2. ♙xe6 ♖xg5+) 2. g6+ ♗xg6 (2. ... fxg6 3. ♗g5+) 3. ♗f4+

55 Eindspel / Verkeerde loper: A

- 1) 1. ♗f3; 1. ♗xd4? ♗g4 2. ♗e3 ♗g3; 1. ♗f4 ♗h4 2. ♗f3 ♗h3 en de koning komt niet in de hoek.
- 2) 1. ♗f2! en de koning bereikt h1 (1. ♗f3? ♙e5 2. ♗f2 ♙h2 3. ♗f3 ♗f5; 1. ♗f1? ♙d4)
- 3) 1. ♗c2 en zwart moet de controle over b2 of b1 opgeven; 1. ♗c3? ♙b1 2. ♗c4 ♗b2 (*De Feijter 1940*)
- 4) 1. ♗e2! h3 2. ♗f3; 1. a5? h3 2. ♗f1 ♙c5 en de zwarte koning stopt de witte pionnen.
- 5) 1. ♗d6! ♗xb7 2. ♗c5 a4 (2. ... ♗a6 3. ♗c4 a4 4. ♗b4!; 2. ... ♙e2 3. ♗d4) 3. ♗b4; 1. ♗d4? a4 2. ♗c3 a3 (*Mockel 1962*)
- 6) 1. ♗e1 ♗c5 2. ♗xd5+ ♗xd5 3. ♗d2; 1. ... ♗xg2 is pat.
- 7) 1. ♗f7 ♗h6 2. ♗g8 houdt de zwarte koning uit de hoek.
- 8) 1. a5 ♗d5 2. a6 ♗c6 3. ♙d8
- 9) 1. ♙b6 ♗c6 2. ♙a5
- 10) 1. ♙e8 ♗f6 2. h6; 1. h6? ♗f7 2. ♙e4 ♗g8
- 11) 1. ... h3 2. ♗f3 ♙f4 3. ♗f2 ♙h2 4. ♗f3 ♗f5
- 12) 1. ♗c5 ♗e7 2. ♗c6 ♗d8 3. ♗b7 ♗d7 4. ♙c1 en nu de zwarte koning niet meer naar de hoek kan, is het tijd om de a-pion op te halen.

56 Eindspel / Verkeerde loper: B

- 1) 1. ♙b6 ♗c6 2. ♙a5
- 2) 1. ♙e4 ♗xe4 2. ♗g4 ♗e5 3. ♗g5 (*Vancura 1922*)
- 3) 1. ♙f1 (1. ♙g4? ♗f2 2. ♗f4 ♗g2) 1. ... ♗f2 2. ♗g4 ♗xf1 3. ♗xh3 ♗f2 4. ♗g4 (*De Feijter 2005*)
- 4) 1. ♗e4 ♙c7 2. ♗f5 ♙d8 (2. ... h4 3. ♗g4 ♙d8 4. c7 ♙xc7 5. ♗xh4) 3. c7 ♙xc7 4. ♗g5
- 5) 1. ♙e1 g3 2. ♙xg3 hxg3 3. hxg3
- 6) 1. ... ♗c7
- 7) 1. ♙e6 ♗e7 2. h6 ♗f6 3. ♙f5 ♗f7 4. ♙h7 ♗f6 5. ♗f4
- 8) 1. ♙g4 h5 (1. ... ♗g3 2. ♗f6 ♗h4 3. ♗g6 h5 4. ♗f5) 2. ♗f5 hxg4 3. hxg4 ♗g3 4. ♗xg5
- 9) 1. ♙h6 ♗g8 2. ♙xg7
- 10) 1. ♗a4 ♗d4 2. ♗a3 ♗c3 3. b5! (3. ♗a4 ♗b2 4. ♗a5 ♗b3) 3. ... axb5
- 11) 1. ♗a7 (1. ♙e5 f3 2. ♙g3 f2 3. ♙xf2 ♗b8) 1. ... f3 2. ♙d4 ♗c7 3. a4 ♗c6 4. a5 (4. ♗b8? ♗d5 5. ♙f2 ♗c4 6. a5 (6. ♙e1 f2 7. ♙xf2 ♗b4) 6. ... ♗b5 7. ♙b6 f2) 4. ... ♗b5 5. a6 ♗c6 6. ♗b8
- 12) 1. ♙g8 ♗f6 2. ♗f3 g5 3. ♙h7